

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Юридичний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

В.о. завідувача кафедри публічного
управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор

_____ Володимир ЄМЕЛЬЯНОВ
“ _____ ” _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У
ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ
МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)**

Керівник: к. політ. н., доцент
Громадська Наталя Анатоліївна
_____ (вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: к. держ. упр., доцент
Штиршов Олександр Миколайович
_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав: студент VI курсу групи 636 МЗ
Туз Максим Сергійович
_____ (П.І.Б.)

Спеціальності: 281 «Публічне управління та
адміністрування»
_____ (шифр і назва спеціальності)

ОПП: «Державна служба»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	8
1.1. Особливості прийняття рішень в органах місцевого самоврядування ...	8
1.2. Державна молодіжна політика як інструмент залучення молоді до участі у місцевому самоврядуванні	16
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	29
2.1. Інституційні та практичні механізми забезпечення участі молоді у прийнятті рішень	29
2.2. Оцінка ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування	43
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ	64
3.1. Європейський досвід молодіжної участі у прийнятті рішень та можливості його адаптації в Україні	64
3.2. Пропозиції щодо вдосконалення механізмів участі молоді у прийнятті рішень Миколаївській міській територіальній громаді	73
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	95

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВПО – внутрішньо переміщена особа

ОМС – органи місцевого самоврядування

СЖО – складні життєві обставини

Миколаївська МТГ – Миколаївська міська територіальна громада

ВСТУП

Розвиток місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації та воєнних викликів ставить у центр уваги питання залучення громадян до ухвалення управлінських рішень, серед яких особливої уваги набуває молодь як стратегічний ресурс держави та громади. Молоде покоління є носієм інноваційних ідей, лідерського потенціалу та соціальної динаміки, однак рівень його участі у процесах місцевого врядування залишається обмеженим. Ухвалення в 2021 році Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та внесення змін у 2025 році до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими вперше офіційно закріплено право молоді з 14 років на участь у вирішенні питань місцевого значення, створили нові інституційні можливості, але водночас актуалізували потребу у практичних механізмах їх реалізації. Особливо гостро ця проблема проявляється у прифронтових громадах, таких як Миколаївська міська територіальна громада, де молодь стикається з ризиками міграції, зниження громадської активності та втратою відчуття причетності до процесів розвитку громади. Тому дослідження ефективних механізмів участі молоді у місцевому врядуванні є важливим як для підвищення якості управлінських рішень, так і для формування стійкого та демократичного місцевого середовища.

Питаннями прийняття управлінських рішень в публічному управлінні займалися такі українські науковці, як В. Андріяш, О. Войтик, Н. Громадська, О. Коврига, О. Малікіна, Г. Ситник, В. Чередник та інші, які розкрили теоретичні особливості процесу ухвалення рішень органами влади та підходи до їх раціоналізації. Проблеми державної молодіжної політики та механізмів залучення молоді до публічного врядування представлені у працях О. Балакіревої, Т. Аксьонової, І. Лук'янчук, І. Кравченко, О. Яременко, які досліджують розвиток молодіжних рад, практики участі, інструменти консультацій з молоддю та вплив інституцій молодіжної політики на

управлінські процеси. Міжнародні підходи до оцінки молодіжної участі, зокрема модель «Драбина участі» Р. Харта, ґрунтовно вивчаються у працях Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Ради Європи та дослідників у сфері youth governance.

Попри значний науковий доробок, питання прикладного забезпечення молодіжної участі на рівні конкретних громад, особливо в умовах воєнних викликів, залишаються недостатньо дослідженими, що підтверджує актуальність обраної теми.

Мета дослідження – визначити механізми забезпечення участі молоді у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування та обґрунтувати шляхи їх удосконалення на прикладі Миколаївської міської територіальної громади.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати теоретичні засади процесу ухвалення рішень органами місцевого самоврядування;
2. Окреслити роль державної молодіжної політики як інструменту залучення молоді до місцевого врядування;
3. Виявити інституційні та практичні механізми участі молоді у Миколаївській міській територіальній громаді;
4. Оцінити ефективність існуючих форм молодіжної участі у прийнятті рішень;
5. Розкрити європейський досвід молодіжної участі та встановити можливості його адаптації в Україні;
6. Розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів залучення молоді до прийняття рішень у Миколаївській міській територіальній громаді.

Об’єкт дослідження – процес прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – механізми забезпечення участі молоді у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування на прикладі Миколаївської міської територіальної громади.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання явищ і процесів. У роботі застосовано системний, структурно-функціональний та інституційний підходи; методи аналізу і синтезу, порівняльно-правовий метод, контент-аналіз нормативно-правових актів та документів місцевого самоврядування; статистичний метод для оцінки представництва молоді в органах влади; соціологічний та експертний аналіз для вивчення практик участі молоді у громаді; методи моделювання та узагальнення для формування рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів. У ході дослідження:

вперше отримано:

- комплексну характеристику механізмів молодіжної участі у прийнятті рішень у Миколаївській міській територіальній громаді, що поєднує аналіз нормативно-правового забезпечення, інституційної структури, фактичного рівня залучення молоді та ефективності функціонування консультативно-дорадчих органів;
- інтегральну модель оцінювання молодіжної участі для Миколаївської міської територіальної громади, яка враховує кількісні індикатори представництва молоді, якісні характеристики взаємодії органів місцевого самоврядування з молоддю та інституційну спроможність місцевої влади до роботи з молодіжними групами;
- систематизовані підходи до адаптації європейського досвіду молодіжної участі до умов українських територіальних громад із урахуванням особливостей розвитку місцевого самоврядування.

дістала подальший розвиток:

- концепція молодіжної участі як багаторівневого процесу, що охоплює інституційні, процедурні та поведінкові аспекти залучення молоді до вироблення та реалізації управлінських рішень на місцевому рівні;
- теоретичні положення щодо ролі молодіжних рад як інструментів партнерської взаємодії між молоддю та органами місцевого самоврядування;

- методичні підходи до аналізу ефективності молодіжної участі, що передбачають поєднання нормативного, організаційного, процесуального та результативного вимірів оцінки.

удосконалено:

- класифікацію механізмів залучення молоді до місцевого самоврядування, яка враховує різні рівні формальної та неформальної участі, роль молодіжних рад, органів учнівського й студентського самоврядування, громадських об'єднань та ініціативних груп молоді;
- підхід до оцінки ефективності молодіжної участі, доповнений критеріями впливовості молодіжних ініціатив на зміст і результати управлінських рішень, рівня інституційної інтеграції молоді у процеси місцевого врядування та сталості запроваджених практик;
- систему практичних рекомендацій щодо зміцнення механізмів молодіжної участі через розширення інструментів публічних консультацій, підвищення спроможності молодіжних рад, удосконалення нормативного забезпечення та інтеграцію молодіжної тематики у стратегічні документи розвитку громади.

Апробація результатів роботи. Основні положення дипломного дослідження обговорювались на XXVIII Всеукраїнській щорічній науково-практичній конференції «Могилянські читання - 2025: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, 10-14 листопада 2025 року).

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків, виконана на 82 сторінках основного тексту, списку використаних джерел, що нараховує 105 найменувань, містить 7 таблиць, 3 рисунка, 3 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Особливості прийняття рішень в органах місцевого самоврядування

Процес прийняття управлінських рішень у місцевому самоврядуванні має складну, багатовимірну природу і безпосередньо визначає дієвість публічних інституцій на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування (ОМС) є найближчим до громадян органом публічної влади, результати їхніх рішень прямо відбиваються на щоденній якості життя, формують рівень суспільної довіри та впливають на відчуття залученості мешканців територіальних громад до процесів управління на місцевому рівні.

Традиційно управлінське рішення визначають як підсумок вибору суб'єктом публічного управління оптимального способу дій щодо конкретної ситуації в межах наданих повноважень. Фактично це свідоме ухвалення однієї з можливих альтернатив розв'язання проблеми або вирішення ситуації з урахуванням професійної компетентності та орієнтацією на досягнення визначених цілей та запланованих результатів [3].

Теоретичні основи процесу прийняття управлінських рішень у публічному управлінні детально опрацьовано українськими науковцями. Зокрема, окремі аспекти проблеми розглянуто у працях В. Андріяш, О. Войтик, Н. Громадської, О. Ковриги, О. Малікіної, Н. Брюшкова, О. Ніколюк, О. Удовиці, Л. Ваганова, І. Юричина, О. Карпанасюк та ін. [6; 8; 12;13; 25; 29; 81].

У своїх роботах О. Коврига розглядає процес ухвалення управлінських рішень як невід'ємну умову підвищення ефективності діяльності органів публічної влади [22].

В. Чередник розглядає управлінське рішення як не просто формальну фіксацію волі керівника, а як підсумок вибору найкращої траєкторії дій для розв'язання чітко окресленої проблеми. Нерідко цей вибір має інтуїтивну складову: у реальному часі, між конкуруючими альтернативами, коли дані неповні, а тиск відповідальності високий. Власне тому кожне рішення стає своєрідним «зрізом» управлінської спроможності. Воно акумулює аналітичні міркування та професійний досвід, проходить крізь фільтри обговорень, прогнозів і ризик-оцінок і, зрештою, спрямовується на реалізацію визначених цілей управління. Іншими словами, управлінське рішення – це синтез раціонального аналізу й інтуїції, що матеріалізує відповідальність за вибір та визначає якість управлінської практики [90].

О. Войтик пропонує логіко-структурну модель раціонального ухвалення управлінських рішень в ОМС (Рис. 1.1.), що охоплює ключові етапи їх розробки та ухвалення. Ці етапи мають здійснюватися комплексно та послідовно, що забезпечує досягнення максимально ефективного результату при мінімальній кількості витраченого ресурсу [10].

Виходячи з представленої моделі, етапи прийняття управлінських рішень в ОМС тісно пов'язані між собою й утворюють єдиний процес, завдяки чому управлінці можуть послідовно й ефективно розв'язувати поставлені завдання.

Прийняття управлінських рішень має забезпечувати максимально обґрунтований вибір на підставі достовірних даних, аналізу альтернатив та оцінки ризиків, водночас досягаючи цього за мінімальних часових, фінансових і кадрових витрат на сам процес ухвалення.

У структурі моделі прийняття управлінських рішень для органів місцевого самоврядування передбачаються послідовні стадії: підготовка до розроблення, розроблення, ухвалення та реалізація управлінських рішень.

Кожна зі стадій пов'язана з попередньою та наступною, формуючи замкнений управлінський цикл, що дозволяє забезпечити системність та узгодженість дій, своєчасне коригування дій на основі моніторингу, мінімізацію ризиків та раціональне використання ресурсів, а також підзвітність та прозорість у досягненні запланованих результатів.

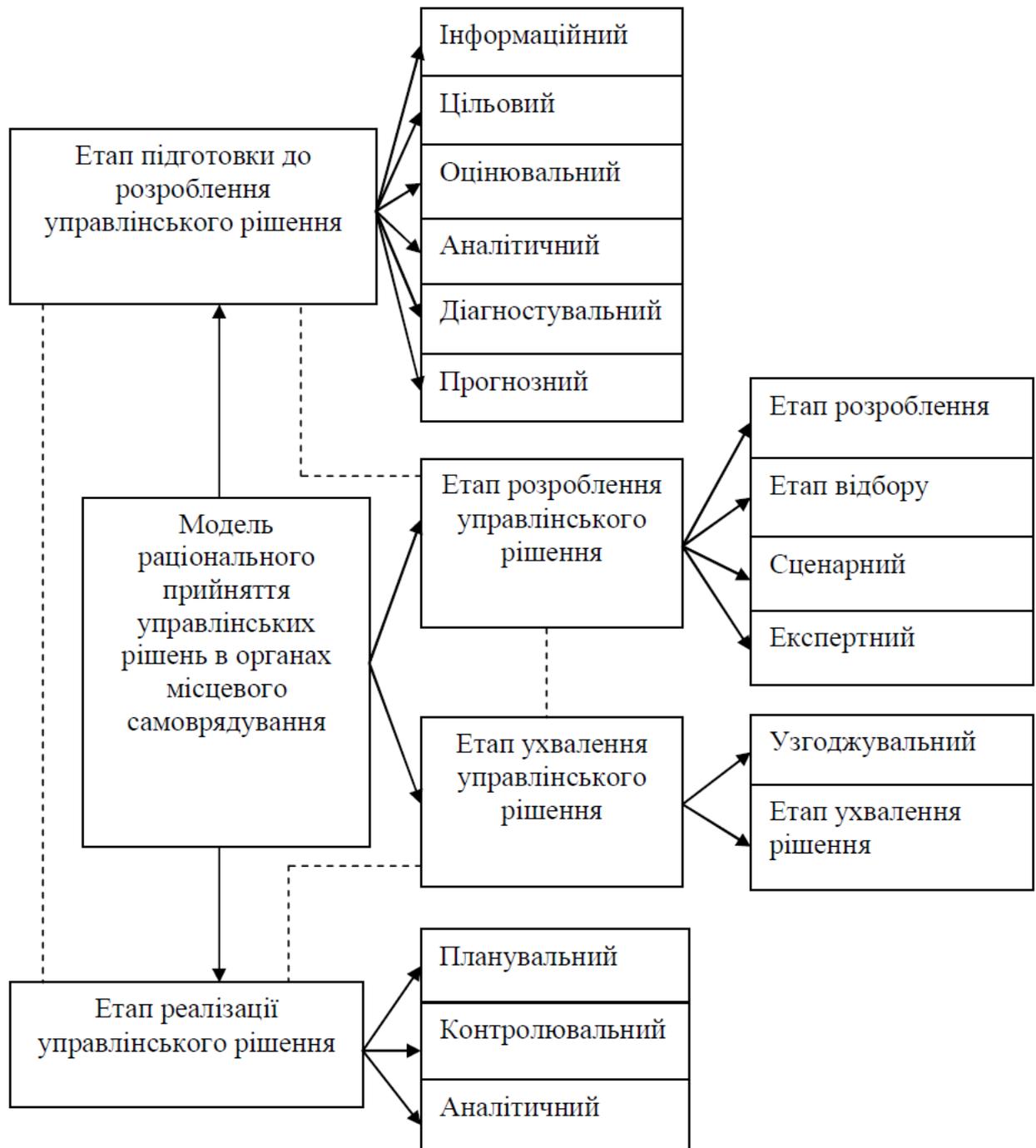

Рис. 1.1. Модель раціонального ухвалення рішення в органах місцевого самоврядування за О. Войтик [10].

На етапі підготовки управлінських рішень управлінець насамперед акумулює та систематизує необхідні дані, які слугують фактичною інформаційно-аналітичною базою для подальших дій. Далі чітко формулюють цілі, розставляють їх за пріоритетністю та визначають зрозумілі критерії оцінювання. Після цього вибудовують систему оцінки: задають пріоритети й «ваги», уточнюють умови тендерів, виділяють ключові фактори територіального розвитку та створюють відповідні рейтинги, показники й інтегральні індекси, що допомагають приймати рішення. Користуючись цими інструментами ОМС визначають, що саме може стимулювати розвиток території, і як найраціональніше забезпечити це ресурсами. Завершує етап комплексна діагностика: уточнення проблеми конкретної території, оцінка її впливу на майбутній розвиток та задоволення потреб населення, формування обґрунтованих висновків для подальших управлінських дій.

Етап розробки управлінських рішень передбачає проведення обґрунтування та вибору альтернатив з урахуванням того, як нинішні управлінські дії відобразяться на майбутніх рішеннях. Далі моделюються можливі сценарії розвитку ситуації для кожної альтернативи із застосуванням експертних методів і ситуаційного аналізу. Насамкінець проводять експертну оцінку ключових чинників впливу, від яких залежить остаточне рішення.

Після етапу розроблення рішення переходять до етапу його затвердження на якому відбувається внутрішнє узгодження на підставі експертних оцінок та формальне прийняття уповноваженими суб'єктами, відповідальними за реалізацію.

Реалізація як завершальна стадія процесу ухвалення управлінських рішень включає послідовне та структуроване опрацювання плану заходів, визначення календарних строків, формування та мобілізацію необхідних фінансових ресурсів, а також застосування відповідних мотиваційних і стимулювальних інструментів для забезпечення результативного виконання ухвалених рішень. Ключового значення набуває системний контроль, що дає змогу вчасно виявляти відхилення та за потреби коригувати управлінські

плани, паралельно здійснюючи аналіз досягнутих переваг і виявлених недоліків ситуації після реалізації. Додатково на цьому етапі окреслюються подальші перспективи та потенційні вектори територіального розвитку в межах компетенції органів місцевого самоврядування, а також проводиться оцінка нових ризиків і визначаються механізми їх мінімізації.

Подібний підхід до прийняття рішень пропонують й інші дослідники. Зокрема, Н. Сухий та Н. Юрик [84] виокремлюють п'ять ключових етапів процесу вироблення публічного рішення:

1. Формування порядку денного (визначення пріоритетних проблем, які потребують розв'язання, та збір необхідної інформації);
2. Розробка та аналіз альтернативних варіантів;
3. Остаточний вибір та формулювання рішення;
4. Реалізація рішення на практиці;
5. Контроль за виконанням та отриманням зворотного зв'язку.

Правовою основою прийняття рішень в ОМС є Конституція, профільні закони, статuti територіальних громад, регламенти рад, положення виконавчих органів та інші локальні акти, які визначають компетенцію, процедури, строки й форми роботи. Наявність чіткого нормативного каркаса покликана забезпечити передбачуваність, стабільність та юридичну визначеність, обмежити суб'єктивізм посадових осіб і мінімізувати ризики свавільних рішень.

Діючи в рамках чинного законодавства, органи місцевого самоврядування не підпорядковуються іншим органам. Контроль за їхньою діяльністю відбувається для забезпечення законності їхніх дій [48]. Органи місцевого самоврядування в межах визначених законом приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території.

У системі органів місцевого самоврядування, як складовій публічної влади, прийняття рішень інституційно забезпечують три суб'єкти: місцева рада, виконавчий комітет місцевої ради та сільський, селищний чи міський голова. Такий розподіл компетенцій відображає представницьку, виконавчо-

розпорядчу й одноособову управлінську природу відповідних органів, визначає процедури ініціювання, погодження та затвердження актів і слугує запобіжником надмірної концентрації влади завдяки системі взаємних інституційних стримувань.

Для розгляду цього питання варто звернутися в першу чергу до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [72]. Стаття 59 вказує, що місцева рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Вони приймаються на пленарних засіданнях після обговорення більшістю депутатів від загального складу. У законі також розтлумачено, що до загального складу місцевої ради включається і відповідний голова (сільський, селищний, міський), враховується його голос. Встановлено також кваліфіковану більшість у 2/3 голосів для ухвалення рішень щодо безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім передбачених законом випадків). Окрім визначених у законодавстві випадків, коли рішення приймаються таємним голосуванням, рішення ради за загальним правилом приймаються відкритим поіменним голосуванням. Результати поіменного голосування підлягають оприлюдненню, вони розміщуються на офіційному вебсайті в день голосування та є невід'ємною частиною протоколу сесії ради.

Законом передбачено, що рішення місцевої ради може бути у 5-денний термін зупинені місцевим головою і внесені на повторний розгляд із обґрунтуванням зауважень. Рада повинна протягом 14 днів повторно розглянути рішення та може подолати вето голови двома третинами голосів.

Акти органів та посадових осіб органів місцевого самоврядування нормативно-правового характеру набувають чинності за загальним правилом з дня їх офіційного оприлюднення. Виконавчий комітет місцевої ради приймає рішення в межах своїх повноважень. Вони приймаються більшістю голосів від загального складу виконавчого комітету та підписуються місцевим головою. Останній може зупинити дію цього рішення та винести його на розгляд ради. Сільський, селищний, міський, голова районної у місті, районної, обласної

ради видає розпорядження. Рішення виконавчого комітету можуть бути скасовані відповідною радою. Акти ОМС та їхніх посадових осіб може бути скасовано у судовому порядку, якщо вони суперечать чинній Конституції чи законодавству України. З метою допомоги ОМС ефективно реалізувати свою роботу у рамках децентралізації Асоціація міст України розробила практичний посібник – серію модулів, які пропонують зразки документів, алгоритми дій та рішень ОМС [52].

Важливим документом у діяльності органів місцевого самоврядування є регламенти сільської селищної, міської рада та їхніх виконавчих органів. Сільська, селищна, міська рада та її виконавчий комітет є колегіальними органами. Тому виникає потреба в документі, який встановлює загальний порядок підготовки, скликання та проведення засідань колегіального органу, специфіку розгляду та прийняття засідань, затвердження окремих питань, оформлення рішень та ніші процедурні питання. Обов'язок затвердження регламенту не пізніше як на 2 сесії визначають статті 26 та 46 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Регламент затверджується ОМС. Потрібно враховувати, що цей акт має врегулювати лише процедурні моменти. Регламент це не правовстановлюючий документ як статuti чи положення юридичних осіб.

Типовий регламент сільської, селищної, міської ради, запропонований Асоціацією міст України, регламентує порядок прийняття управлінського рішення в органах місцевого самоврядування [86].

Рішення органів місцевого самоврядування обов'язково оприлюднюються та надаються за запитом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації». Проекти актів ОМС також оприлюднюються у визначеному законом порядку, окрім невідкладних випадків, коли це робиться негайно, одразу ж після їх підготовки. Закон також вказує, що в актах та проєктах ОМС не може бути обмежено доступ до інформації про витрати чи інше розпорядження державним чи комунальним майном, у тому числі про умови отримання цих ресурсів, особисті дані фізичних осіб та інформацію про

юридичних осіб, які отримують ці кошти чи майно [58]. Акти які є регуляторними, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються у порядку, передбаченому Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [59].

Найбільш вагомими на рівні ОМС є рішення ради, виконавчого комітету та розпорядження голови. Пункт 2 частини 1 статті 15 Закону «Про доступ до публічної інформації» визначає, що розпорядники зобов'язані оприлюднювати нормативно-правові акти, акти індивідуальної сили, прийняті розпорядником. Частина 11 ст. 59 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» вказує, що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування підлягають обов'язковому оприлюдненню та наданню за запитом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Таким чином, розпорядники при оприлюдненні своїх рішень повинні дбати про вільний і максимально простий доступ, достовірність та повноту інформації.

Узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок, що прийняття рішень в органах місцевого самоврядування є складним, але важливим процесом для забезпечення функціонування територіальних громад. Це не одноразова дія, а безперервний цикл, у межах якого кожна стадія формує підґрунтя для наступної. Його якість визначається поєднанням трьох компонентів: доказової бази (дані, аналітика, індикатори), належних процедур (правові вимоги, регламенти, відкритість) та інституційної спроможності (кадри, організація, ресурси). Управлінські рішення слід розглядати як усвідомлений вибір оптимальної альтернативи в межах повноважень, який поєднує раціональний аналіз із професійною інтуїцією, особливо в умовах обмеженого часу та неповної інформації.

1.2. Державна молодіжна політика як інструмент залучення молоді до участі у місцевому самоврядуванні

Участь молоді у процесі прийняття рішень має численні позитивні наслідки для молоді, а саме: підвищення самооцінки та впевненості в собі, формування почуття приналежності й власної значущості, формування цінностей, розкриття потенціалу, навичок прийняття рішень, зниження рівня стресу і тривоги, розвиток пізнавальних навичок і критичного мислення, підвищення обізнаності щодо власних прав, підвищення рівня довіри й поваги до дорослих, зниження ймовірності стати аутсайдером, підготовка до дорослого життя [1].

Активне залучення молоді до місцевого самоврядування є важливою передумовою сталого демократичного розвитку громад. Державна молодіжна політика України покликана створити умови для соціальної активності молодого покоління, забезпечити врахування його інтересів у процесах ухвалення рішень на місцевому рівні та сприяти вихованню громадянської відповідальності. В останні роки в Україні спостерігається поступовий перехід від патерналістських підходів у роботі з молоддю до моделей співуправління, коли молоді люди залучені до формування молодіжної політики і контролю за її реалізацією [17]. Це відповідає європейським тенденціям та зобов'язанням України імплементувати положення Європейської хартії участі молоді у місцевому та регіональному житті.

Одним з базових підходів до оцінки рівня залучення молоді є модель «Драбина участі» Роджера Харта. Запропонована американським дослідником прав дитини Роджером Хартом у 1992 році концепція описує вісім рівнів (сходинок) молодіжної участі – від показової псевдо-активності до справжнього партнерства. Кожна сходинка відображає певний спосіб взаємодії дорослих і молоді у процесі прийняття рішень: від мінімального впливу до повноцінного залучення [97].

Опис сходинок драбини участі Р. Харта наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Опис сходинок участі молоді за драбиною участі Роджера Харта

Сходинка	Короткий опис
Сходинка 1. Маніпуляція	Молодих людей запрошують узяти участь у проєкті, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення і його кінцевий результат. Фактично їхня присутність потрібна для досягнення інших цілей, наприклад, для перемоги на виборах до місцевих органів влади, для формування позитивної репутації установи або для отримання додаткових коштів від установ, що підтримують участь молоді.
Сходинка 2. Молоді люди як декорація	Молоді люди необхідні для участі в проєкті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права. Вони не відіграють ніякої вагомості ролі, окрім присутності. Як це буває з декоруванням, молодь висувують на перший план у проєкті або організації, щоб її могли помітити зовні.
Сходинка 3. Символічне залучення (токенізм)	У межах проєкту розподіляють ролі між молодими людьми, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень. Створюється помилкове враження (навмисно чи ні), що молоді люди беруть участь, але фактично вони не мають можливості обирати, що їм робити і як.
Сходинка 4. Проєкт доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію	Проєктом керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проєкту, і вони обізнані про те, який вплив вони насправді мають у проєкті.
Сходинка 5. З молодими людьми консультуються, їх інформують	Дорослі керують проєктами, молоді люди висловлюють поради і пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети.

Сходінка 6. Ініціюють проєкт дорослі, рішення ухвалюють спільно з молодими людьми	Ініціюють проєкт дорослі, але молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб разом з дорослими вони ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки.
Сходінка 7. Проєктом керують молоді люди	Проєктами керують молоді люди, можуть бути запрошені дорослі, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проєкт може бути виконаний і без їхнього втручання.
Сходінка 8. Спільне ухвалення рішення	Проєкти чи ідеї пропонують молоді люди, яких дорослі запрошують для участі в процесі ухвалення рішення як партнерів/партнерок.

Джерело: сформовано автором на основі [97]

У 2018 році Міністерство молоді та спорту України в партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та спільно з представниками органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, молодіжних консультативно-дорадчих органів, науковців та активної молоді з різних регіонів протягом двох стратегічних сесій у Києві та Львові напрацювали модель участі молоді, яка є описом теоретичних та практичних інструментів для участі молодих людей в процесах ухвалення рішень на національному, регіональному, місцевому рівнях (Додаток А).

Модель описує мету, цілі, основні принципи участі молоді, суб'єкти, функції, рівні участі, інструменти реалізації та оцінювання. Окрім цього, вона передбачає, що участь не обмежується організованими групами та громадськими організаціями, більшість її елементів можна застосовувати до широкого загалу громадськості та окремих осіб [41].

Правове забезпечення молодіжної політики в Україні останніми роками істотно оновилося, що створило кращі умови для участі молоді у місцевому самоврядуванні. Ключовим актом є Закон України «Про основні засади молодіжної політики», ухвалений 27 квітня 2021 року [73].

Цей закон визначає мету, завдання, принципи, напрями та механізми реалізації молодіжної політики, а також гарантії участі молоді у її формуванні

та реалізації. Закон установив офіційне визначення молоді: громадяни у віці від 14 до 35 років. Такий широкий віковий діапазон враховує різноманітність потреб і інтересів різних вікових груп – від підлітків до молодих дорослих – і вимагає диференційованих підходів у роботі з ними. Закон імплементує положення Європейської хартії участі молоді в суспільному житті на місцевому та регіональному рівнях, що наближає українське законодавство до європейських стандартів [18].

Важливим кроком стало включення положень щодо молодіжної участі безпосередньо до законодавства про місцеве самоврядування. У 2024 році був ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування», який набрав чинності 8 січня 2025 року [53].

Цим законом, зокрема, доповнено Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» новою статтею 13⁵ «Участь молоді у місцевому самоврядуванні». Згідно зі ст. 13⁵, органи та посадові особи місцевого самоврядування повинні визначати форми і порядок залучення молоді до вирішення питань місцевого значення. Громадянам, які досягли 14 років, надано право ініціювати та брати участь у різних формах участі територіальної громади – місцеві ініціативи, громадські слухання, публічні консультації, консультативно-дорадчі органи при органах влади тощо. Таким чином, законодавчо закріплено можливість залучення навіть неповнолітніх представників молоді до ухвалення рішень на місцях, що є прогресивною нормою для зміцнення місцевої демократії.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» та пов'язані з ним інші нормативно-правові акти [7] окреслили коло повноважень органів місцевого самоврядування у сфері роботи з молоддю. Відповідно до цих норм, до компетенції місцевої влади належить: розроблення і виконання місцевих програм з питань молоді (у відповідності до Національної молодіжної стратегії та потреб громади); створення і підтримка молодіжної інфраструктури (молодіжних центрів, просторів тощо); сприяння діяльності молодіжних і

дитячих громадських об'єднань (надання грантів, проведення конкурсів проєктів); впровадження механізмів підтримки молодих сімей (наприклад, у забезпеченні житлом); забезпечення участі молоді в ухваленні рішень через створення молодіжних рад та інших консультативно-дорадчих органів; сприяння зайнятості молоді та роботі з молодіжними працівниками; підтримка змістовного дозвілля, розвитку культури, спорту, оздоровлення молоді; розробка місцевих фінансово-кредитних механізмів підтримки молоді; передбачення видатків у місцевих бюджетах на реалізацію молодіжної політики. Цей далеко не вичерпний перелік свідчить, що законодавство надає громадам широкий інструментарій для роботи з молоддю.

Окрім згаданого базового закону, істотне значення мають підзаконні акти, які конкретизують механізми реалізації молодіжної політики. Кабінет Міністрів України затвердив типовий порядок утворення і діяльності молодіжних рад при місцевих органах влади. Зокрема, Постанова КМУ № 1198 від 18 грудня 2018 р. (зі змінами) визначає статус молодіжних рад як консультативно-дорадчих органів при міських, сільських, селищних, районних та обласних радах, їхні завдання, права і порядок формування складу. Молодіжна рада трактується як «місток між молоддю та владою», що репрезентує інтереси різних категорій молодих мешканців громади (школярів, студентів, працюючої молоді, молодих ветеранів тощо). Закріплення інституту молодіжних рад у нормативній базі є ключовою гарантією того, що голос молоді буде почутий на місцевому рівні [71].

Також на загальнодержавному рівні створено консультативні структури з питань молодіжної політики. У лютому 2022 року Указом Президента № 14/2022 утворено Раду з молодіжних питань при Президентові України [50]. Це дорадчий орган, покликаний напрацьовувати пропозиції щодо вдосконалення механізмів залучення молоді до громадського життя і ухвалення рішень, координувати зусилля органів влади різних рівнів та суб'єктів молодіжної роботи, а також ініціювати вдосконалення законодавства у сфері молодіжної політики.

Аналогічно, постановою уряду у вересні 2022 р. передбачено створення Національної ради з питань молоді при Кабінеті Міністрів України [67]. Завдання Національної ради – вироблення узгодженої позиції щодо формування та реалізації молодіжної політики, підготовка пропозицій, пошук шляхів вирішення проблем, підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади в молодіжній сфері та вдосконалення нормативно-правової бази. Наявність таких координаційних органів свідчить про увагу найвищого керівництва держави до питань молоді та прагнення інтегрувати голос молодого покоління у вироблення політик.

Окремо слід згадати Стратегію розвитку молодіжної політики. Національна молодіжна стратегія до 2030 року затверджена Указом Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021 [47]. Цей стратегічний документ визначає пріоритети держави у молодіжній сфері на десятиліття вперед, включаючи чотири ключові вікові групи молоді (14-18, 18-24, 25-29, 30-35 років) та специфіку роботи з ними. Стратегія до 2030 року ставить завдання підвищити громадянську активність молоді, забезпечити її участь у житті суспільства та посилити вплив на розвиток громад. Для реалізації стратегії ухвалюються державні цільові програми.

Державна молодіжна політика реалізується через низку загальнодержавних програм і спеціальних ініціатив, спрямованих на активізацію молодіжної участі в громадах. У 2016-2020 роках діяла Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки, затверджена постановою КМУ № 148 від 18.02.2016 [60]. Однією з заявлених цілей цієї програми було «активізувати участь молоді у суспільному житті та у розбудові держави», зокрема на місцевому рівні. Програма передбачала проведення щорічно близько 30 всеукраїнських та міжнародних заходів для молоді згідно з пріоритетними завданнями, серед яких – розвиток волонтерства, підтримка молодіжних громадських ініціатив, формування лідерських якостей. Хоча дія зазначеної програми завершилась, багато її напрямів було продовжено у наступних планових документах.

На зміну їй розроблено Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021-2025 роки. Нова програма базується на необхідності самореалізації та розвитку потенціалу молоді, передбачає заходи щодо стимулювання участі молодих громадян у житті громад і прийнятті рішень. З огляду на драматичні події 2022 року, програму було зорієнтовано також на виклики воєнного часу [61].

Наразі уряд розробляє концепцію наступного етапу молодіжної політики – програму «Молодь України: покоління стійкості-2030». Концепція програми затверджена Розпорядженням КМУ від 11 серпня 2025 року № 840-р. Згідно з проектом цієї концепції, війна спричинила різке скорочення чисельності молоді та вимагає додаткових зусиль для її згуртування і залучення. Акцент робиться на підтримці молоді в умовах післявоєнного відновлення та на вихованні покоління, здатного будувати стійке суспільство [76].

Окрім загальнодержавних програм, важливу роль відіграють цільові ініціативи та конкурси, що мотивують громади та молодь до активної роботи. Один з таких проектів – щорічний національний конкурс «Молодіжна столиця України» [51], започаткований у 2017 році. Його мета – визначити місто, яке створює найкращі умови для життя та розвитку молоді. Переможці конкурсу в різні роки (Львів у 2018, Тернопіль у 2020, Острог у 2022 тощо) стають майданчиками для проведення всеукраїнських молодіжних форумів і обміну досвідом. Приміром, у вересні 2024 р. в місті Острог (Молодіжній столиці-2022) відбувся дводенний Всеукраїнський молодіжний форум, де обговорювались питання участі молоді у відбудові країни та житті громад під гаслом «Будемо жити в Україні!». Конкурс стимулює міста впроваджувати інновації у молодіжній політиці, адже здобуття статусу молодіжної столиці підвищує імідж громади і привертає додаткову підтримку [49].

Важливою інституційною новацією стало створення у 2023 році державної установи «Український молодіжний фонд» (далі - УМФ) [15]. Цей фонд покликаний підтримувати ініціативи української молоді через прозорі конкурси та гранти. Фактично, УМФ виступає оператором державного

фінансування молодіжних проєктів на конкурсній основі, що дозволяє безпосередньо залучати активну молодь до розробки і реалізації ідей розвитку громад. Фонд фінансує проєкти у різних сферах – від освіти і підприємництва до культурних та соціальних ініціатив – часто ті, які ініціює сама молодь або молодіжні організації. Поява такого фонду свідчить про перехід від практики розподілу бюджетних коштів «згори» до формату партнерства з молоддю, коли держава інвестує у проєкти, що йдуть «знизу» від самих молодих людей. Це сприяє розвитку культури проєктної діяльності серед молоді та підвищує її спроможність впливати на життя громади через реалізацію власних ідей.

Окремо слід відзначити державну програму підготовки кадрів для роботи з молоддю – «Молодіжний працівник». Ця освітньо-тренінгова програма, що впроваджується Міністерством молоді та спорту спільно з Програмою розвитку ООН з 2014 року, має на меті навчання фахівців (держслужбовців, активістів, волонтерів) сучасним методам роботи з молоддю на місцевому рівні. За кілька років вдалося сформувати спільноту сертифікованих молодіжних працівників у громадах по всій країні. Вони є провідниками державної молодіжної політики на місцях, допомагають налагодити діалог між владою і молоддю, організують молодіжні заходи і консультують молодь щодо участі у прийнятті рішень. Програма «Молодіжний працівник» таким чином опосередковано сприяє залученню молоді до самоврядування, оскільки підвищує кваліфікацію тих, хто безпосередньо працює з молоддю у громадах [45].

Серед інших ініціатив, варто згадати конкурси та заходи, що проводяться на підтримку молодіжного самоврядування. Наприклад, Конкурс кращих практик молодіжної роботи, який щорічно організує Мінмолодьспорту спільно з партнерськими організаціями. Він виявляє і відзначає найбільш успішні проєкти, реалізовані для молоді або самою молоддю в різних громадах. У каталозі кращих практик за 2022-2023 роки було зібрано 101 історія успішної молодіжної роботи з усіх областей України [21].

Такі конкурси дозволяють поширити позитивний досвід, надихають молодіжних лідерів впроваджувати нові проєкти у своїх громадах, а органи влади – підтримувати подібні ініціативи. Так само, проводяться всеукраїнські форуми, фестивалі, акції, присвячені темі молодіжного самоврядування (наприклад, Форум молодіжних рад, Студентські республіки тощо), де молоді активісти можуть обмінятися досвідом і пройти навчання.

Таким чином, комплекс державних програм і ініціатив утворює багаторівневу систему стимулювання молоді до участі у житті громад. Стратегічні документи визначають загальний напрям і пріоритети, цільові програми забезпечують фінансування і план дій, спеціальні конкурси й проєкти створюють мотивацію та умови для безпосередньої участі молодих людей у місцевому самоврядуванні. Особливо актуальним це стало в умовах війни, коли мобілізація молоді на відбудову та підтримку громад набуває критичного значення для стійкості країни. Державна політика відповідає на ці виклики шляхом розробки нових механізмів підтримки молоді як активних учасників управлінських процесів на місцях.

На рівні територіальних громад впровадження молодіжної політики здійснюється через створення відповідних інституційних механізмів – структур, рад, центрів, що забезпечують системну роботу з молоддю. Ключовою умовою успішної локальної молодіжної політики є наявність в громаді спроможної управлінської структури, відповідальної за цей напрям. Як зазначають фахівці, в органах місцевого самоврядування має функціонувати окремий структурний підрозділ (відділ, управління) або хоча б визначений посадовець, що опікується питаннями молоді. Цей підрозділ повинен мати чіткі повноваження, достатні ресурси та координувати міжсекторальну співпрацю – тобто взаємодіяти з освітньою, соціальною, культурною, спортивною сферами тощо для комплексного вирішення молодіжних проблем. В багатьох громадах України після реформи децентралізації створено посади спеціалістів з питань молоді і спорту або відділи сім'ї, молоді та спорту, які й виконують цю функцію. Однак не всюди

такі підрозділи достатньо укомплектовані та активні, що впливає на пріоритетність молодіжної роботи на місцях [85].

Другий важливий механізм – молодіжні ради при органах місцевого самоврядування, про які вже згадувалося вище. На практиці молодіжні ради стали основним інструментом прямого залучення молодих мешканців до процесів самоврядування. Станом на кінець 2023 року в Україні функціонує понад 410 молодіжних рад різних рівнів, з них 19 – на обласному рівні, решта при міських, селищних та сільських радах. За даними Міністерства молоді та спорту, лише за 2022-2023 роки (попри воєнні дії) кількість молодіжних рад зросла на 55 нових утворень. Найактивніше цей процес відбувається у Кіровоградській області (37 рад), Львівській (30) та Дніпропетровській (27) – ці регіони лідирують за числом створених молодіжних рад [2]. Такий інтенсивний розвиток свідчить про розуміння на місцях потенціалу молодіжних рад як ефективного інструменту розвитку громади.

Функціонально молодіжні ради мають двояку мету. Перша – представницька та консультативна: вони дають можливість молоді впливати на рішення місцевої влади, ініціювати власні пропозиції, розробляти рекомендації щодо питань, що стосуються молоді. Згідно з визначеними функціями, молодіжна рада: готує рекомендації для місцевої ради з молодіжних питань; здійснює громадський контроль за врахуванням владою пропозицій молоді; сприяє залученню цільових коштів на молодіжні програми; організовує молодіжні проекти, заходи та акції. Друга мета – освітня і виховна: участь у раді навчає молодь працювати у команді, знайомить з процедурами органів влади, сприяє набуттю лідерського досвіду та розумінню демократичних процесів [19].

Для ефективною реалізації молодіжної політики важливо також інтегрувати її в загальне стратегічне планування громади. Зокрема, рекомендується, щоб у Стратегії розвитку громади був розділ або принаймні цілі, присвячені роботі з молоддю. Це дозволить пов'язати молодіжні

програми з бюджетним плануванням, визначити конкретні завдання і показники, а також здійснювати моніторинг їх виконання [88].

Отже підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що в Україні сформовано сучасне правове поле для молодіжної політики, що відповідає європейським стандартам і дає молоді юридично гарантовані можливості бути залученою до процесів управління на місцевому рівні. Виконання цих норм на практиці покликане посилити присутність молоді у місцевому самоврядуванні та зробити політику більш чутливою до потреб нового покоління громадян.

Державна молодіжна політика України постає як багаторівнева система інструментів, норм і інституцій, спрямованих на залучення молоді до місцевого самоврядування та формування в неї стійких громадянських компетентностей. Аналіз нормативно-правової бази та практичних механізмів її реалізації показує, що за останні роки Україна здійснила суттєвий перехід від декларативних підходів до більш системної, інституціоналізованої моделі молодіжної участі, наближаючи власну політику до європейських стандартів.

Важливою тенденцією є перехід від патерналістської моделі «роботи з молоддю» до підходу співуправління, коли молоді люди виступають ініціаторами і співвиробниками політик та проєктів. Створення координаційних органів при Президентові та Уряді, поява Українського молодіжного фонду, розвиток програм підготовки фахівців (як-от «Молодіжний працівник»), а також запровадження конкурсів і відзнак на кшталт «Молодіжної столиці України» формують розгалужену інфраструктуру підтримки молодіжних ініціатив. Особливого значення набуває механізм грантового фінансування, що переводить відносини «держава – молодь» у площину партнерства і сприяє розбудові проєктної культури в громадах.

На рівні територіальних громад визначальними стають інституційні спроможності органів місцевого самоврядування. Наявність профільних підрозділів чи відповідальних посадових осіб, функціонування молодіжних

рад, інтеграція молодіжної тематики у стратегії розвитку громади – усе це формує каркас локальної молодіжної політики. Масове поширення молодіжних рад, з одного боку, слід розглядати як свідчення зростання запиту на участь, з іншого – як виклик, пов'язаний із необхідністю забезпечити реальний, а не формальний характер їх діяльності. Молодіжні ради не лише представляють інтереси молоді, а й виконують важливу освітню функцію, готуючи нове покоління лідерів, знайомих з процедурою публічного управління.

Висновки до розділу 1

Узагальнення особливостей прийняття рішень в органах місцевого самоврядування показало, що процес прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування є складним, багаторівневим, безперервним та поліфункціональним явищем. Він не зводиться до технічної фіксації волі органу влади, а виступає системним управлінським циклом, що охоплює збір та аналіз даних, визначення проблем, формування альтернатив, ухвалення та реалізацію рішень, моніторинг та коригування управлінських дій.

Рішення ОМС ухвалюються у специфічних умовах – множинності стейкхолдерів, високої публічності, необхідності досягати балансу між стратегічними цілями громади й індивідуальними або груповими запитами. Якісне управління можливе лише за умови інституційного дотримання процедур, передбачених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», регламентами рад, локальними положеннями та іншими нормативними актами.

З'ясовано, що теоретичні підходи В. Чередника, О. Ковриги, О. Войтик та інших дослідників, проаналізовані в роботі, дозволяють розглядати управлінські рішення як синтез раціональної аналітики та інтуїтивного управлінського чуття, що виникає у ситуаціях неповної інформації, часової обмеженості, ресурсного тиску та конкурентності інтересів. Тому управлінські

рішення розглядаються не лише як результат формальної процедури, а й ще, як свідчення управлінської спроможності, професіоналізму та відповідальності суб'єкта влади.

Доведено, що рішення органів місцевого самоврядування мають безпосередній і вимірюваний вплив на якість життя громадян, публічну довіру та рівень залученості мешканців громади до процесів управління. Це означає, що якість управлінських рішень є критичним чинником демократичної стійкості та ефективності місцевого врядування.

Проаналізовані у роботі концепції участі Р. Харта, модель участі молоді (розроблена Міністерством молоді та спорту та Дитячим фондом ООН ЮНІСЕФ), а також норми національного законодавства демонструють, що якість молодіжної участі визначається рівнем реальної, а не декларативної взаємодії. Участь молоді є ефективною лише тоді, коли вона реалізується на партнерських засадах і охоплює всі етапи вироблення рішень.

Встановлено, що розвиток молодіжної участі має потужну нормативно-правову базу: законодавчі гарантії участі з 14 років, створення молодіжних рад, формування профільних структурних підрозділів у громадах, діяльність Українського молодіжного фонду, реалізація програм («Молодіжний працівник», «Молодь України»), функціонування національних координаційних органів при Президентові та Уряді. Ці інститути формують розгалужену інфраструктуру підтримки молодіжних ініціатив і забезпечують сталі механізми взаємодії молоді з владою.

Доведено, що участь молоді у місцевому самоврядуванні позитивно впливає на якість публічного управління: сприяє відкритості та підзвітності рішень, підсилює легітимність дій влади, активізує громадянську активність, формує нове покоління лідерів та підвищує довіру між владою та громадянами. Молодь, як найбільш динамічна та інноваційна соціальна група, привносить у діяльність ОМС сучасні підходи, критичне мислення і готовність до конструктивних змін.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

2.1. Інституційні та практичні механізми забезпечення участі молоді у прийнятті рішень

Молодь виступає стратегічним ресурсом суспільства та його інтелектуальним потенціалом, тому вона повинна стати одним з ключових суб'єктів формування ефективної політики на всіх рівнях. У демократичній державі рівень залучення молоді до процесів ухвалення рішень слугує індикатором успішності державотворення та розвитку громадянського суспільства [20]. Забезпечення участі молоді у прийнятті рішень дозволяє врахувати потреби та бачення молодого покоління при вирішенні питань, що їх безпосередньо стосуються, і водночас сприяє вихованню активних громадян та майбутніх лідерів громад. Таким чином, механізми залучення молоді до публічного управління мають як суспільну цінність, так і практичну ефективність для органів місцевого самоврядування.

За останні роки в Україні спостерігається зростання інституційних можливостей для молодіжної участі – зокрема, стрімкий розвиток молодіжних рад при місцевих органах влади. Водночас дослідження фіксують, що рівень фактичної участі молоді в публічному управлінні все ще залишається невисоким, особливо на муніципальному рівні [5]. Це обумовлює потребу в удосконаленні існуючих та запровадженні нових механізмів, які б забезпечили реальну та результативну участь молодих громадян у прийнятті рішень.

Ключовим завданням органів місцевого самоврядування є не лише формальне створення інструментів молодіжної участі, а й забезпечення їх

реального функціонування, відкритості та дієвості. Молодь має отримувати можливість брати участь у плануванні місцевих політик, долучатися до консультацій, бути представленою у робочих групах, дорадчих органах, а також взаємодіяти з владою у форматі партнерства. Ефективна молодіжна участь передбачає доступ до інформації, розвиток компетентностей, підтримку молодіжних ініціатив та можливість впливати на ухвалення рішень, а не лише висловлювати свою позицію. Саме така модель взаємодії сприяє розвитку демократичної культури, підвищує якість місцевого врядування та формує довіру молодого покоління до інституцій влади.

Ключовим інституційним механізмом молодіжної участі на місцевому рівні є молодіжні ради – спеціальні дорадчі структури при органах місцевого самоврядування. Молодіжні ради виконують важливі функції у системі місцевого самоврядування. Вони є платформою для обміну ідеями, представництва інтересів молоді та розвитку партнерства між органами влади й молодіжними спільнотами. Участь у їхній діяльності надає молодим людям можливість набути практичного досвіду демократичного врядування, розвинути лідерські та комунікативні компетентності, опанувати навички аналітичної роботи та проєктного менеджменту. До основних завдань молодіжних рад належать: розроблення пропозицій щодо реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, координація взаємодії між владою та молодіжними організаціями, налагодження комунікації між молоддю та органами влади, а також сприяння участі молодих людей у процесах прийняття рішень.

За оцінками експертів Програми розвитку ООН, наявність молодіжної ради у громаді є своєрідним показником її соціальної активності та демократичної зрілості. Молодіжні ради виконують роль «містка» між владою та молоддю, забезпечуючи інклюзивність управлінських процесів створюючи середовище, де молоді громадяни можуть висловлювати власну позицію та впливати на рішення, що стосуються розвитку громади [93].

Молодіжні ради покликані сприяти реалізації права молодих громадян на участь у місцевому самоврядуванні та виконують ряд важливих функцій (рис 2.1.).

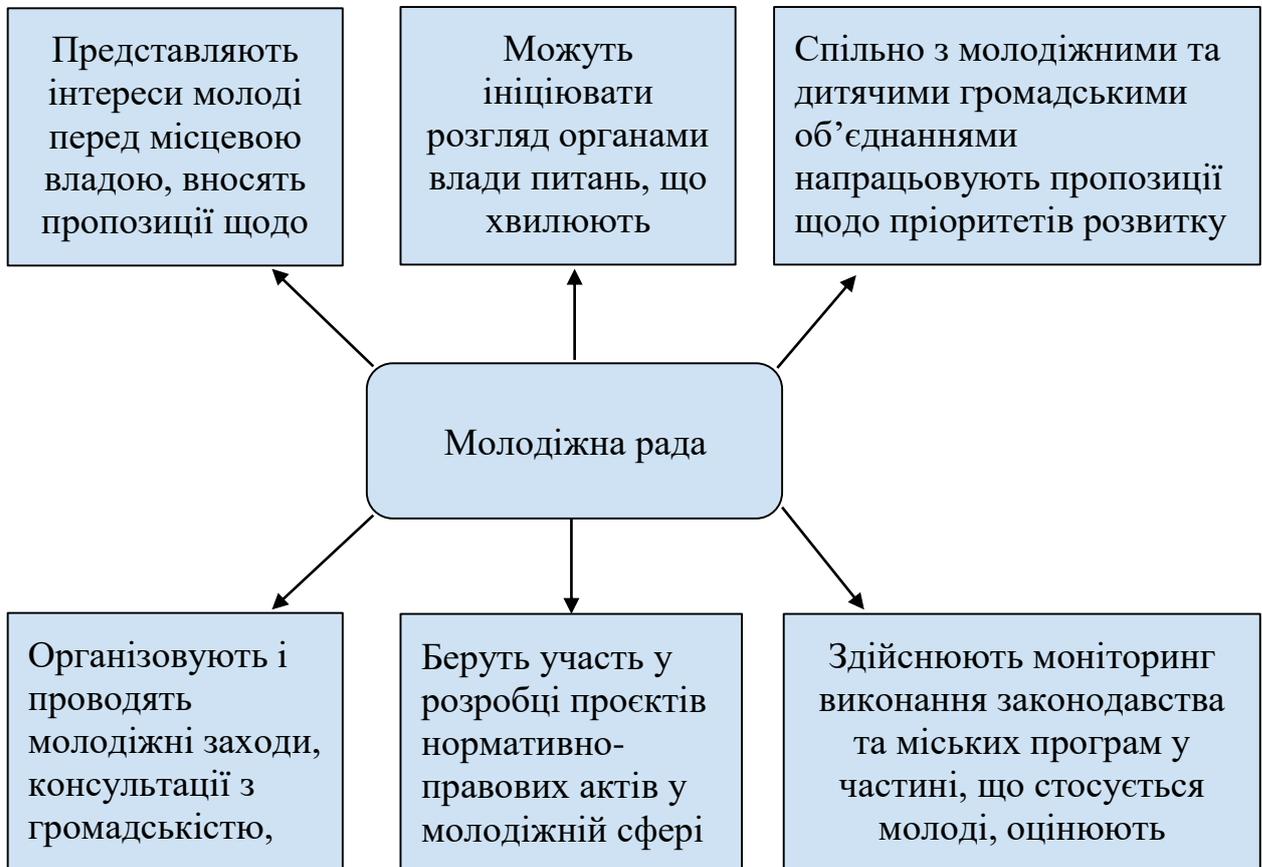

Рис. 2.1. Функції молодіжних рад у системі місцевого самоврядування

Джерело: сформовано автором на основі [27]

Таким чином, молодіжна рада є платформою, де активна молодь може безпосередньо взаємодіяти з владою, впливати на рішення і контролювати їх виконання.

В Миколаївській міській територіальній громаді діє рада з питань молодіжної політики при міському голові, як консультативно-дорадчий орган при міському голові створений в 2009 році [75]. Діюча редакція Положення про раду з питань молодіжної політики при міському голові визначає, що рада є постійно діючим консультативно-дорадчим органом з питань формування і

реалізації молодіжної політики та залучення молоді до суспільного життя Миколаївської міської територіальної громади, який утворюється при Миколаївському міському голові. До основних завдань ради належить:

- сприяння участі молоді у процесі розроблення та прийняття рішень Миколаївської міської ради і виконавчого комітету Миколаївської міської ради щодо вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері та контролю за їх виконанням;

- залучення молоді до вирішення питань соціально-економічного, політичного та культурного життя територіальної громади шляхом участі у розробленні та виконанні місцевих програм у молодіжній сфері;

- консолідація молодіжного руху на території Миколаївської міської територіальної громади;

- налагодження співпраці з громадськими об'єднаннями та їх відокремленими підрозділами, органами студентського та учнівського самоврядування, благодійними організаціями, творчими спілками, професійними спілками та їх об'єднаннями, асоціаціями, організаціями роботодавців та їх об'єднаннями, органами самоорганізації населення, недержавними засобами масової інформації, іншими невідприємницькими товариствами та установами, легалізованими відповідно до законодавства щодо вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері;

- сприяння узгодженості дій виконавчих органів міської ради у вирішенні питань, пов'язаних із життям молоді, та її участі в усіх сферах суспільного життя територіальної громади;

- вивчення, проведення систематичного аналізу і прогнозування соціальних процесів у молодіжному середовищі;

- подання пропозицій щодо визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів реалізації державної політики у молодіжній сфері та щодо проведення відповідної роботи на місцевому рівні, вирішення питань місцевого значення у зазначеній сфері;

- залучення соціально активної молоді до вирішення питань місцевого значення у молодіжній сфері [56].

Строк повноважень складу Молодіжної ради становить два роки. Діючий склад ради налічує 25 осіб віком від 14 до 35 років, які є:

- представниками громадських об'єднань та/або відокремлених підрозділів громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій, що провадять діяльність у сфері молодіжної політики, які зареєстровані в установленому порядку;

- представниками закладів освіти, кандидатури яких подаються учнівським або студентським самоврядуванням кожного навчального закладу;

- жителями Миколаївської міської територіальної громади, які делегуються до складу Молодіжної ради в порядку, визначеному Положенням про молодіжну раду [57].

Розподіл членів ради за представницькими групами представлений на рисунку 2.2.

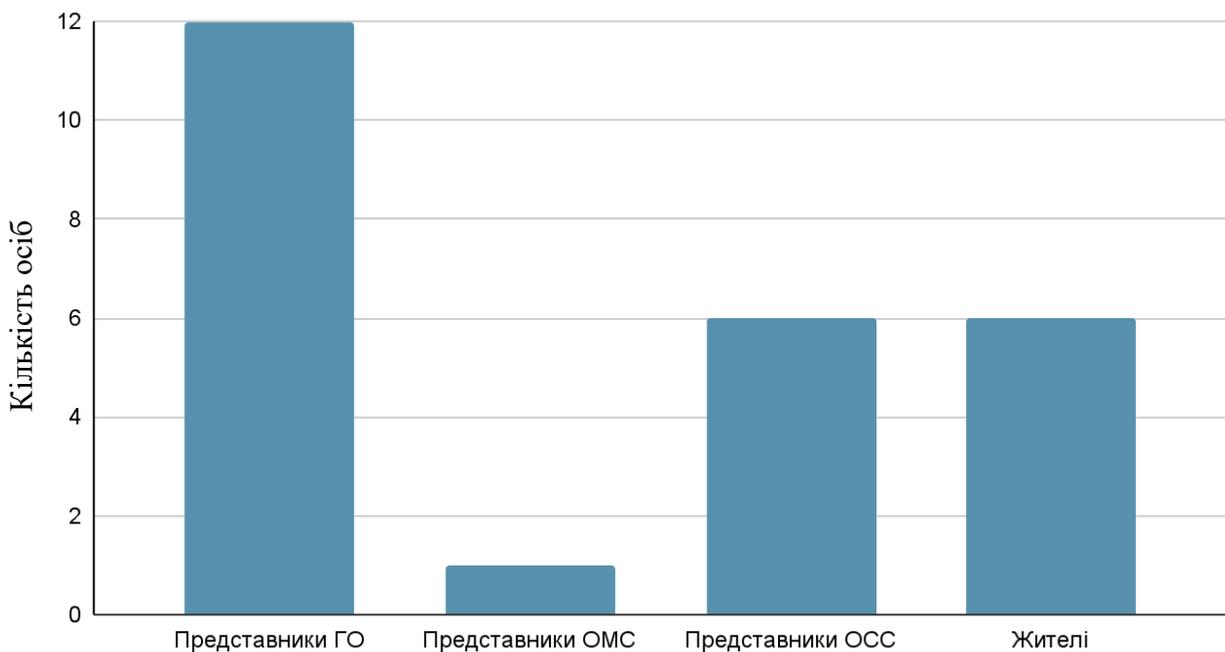

Рис. 2.2. Груповий розподіл членів ради з питань молодіжної політики при міському голові у Миколаївській міській територіальній громаді

Джерело: сформовано автором на основі [57]

Ефективність молодіжних рад значною мірою залежить від належної інституційної підтримки та інтеграції в загальну систему управління. Експерти наголошують, що самого ентузіазму молоді недостатньо для сталої роботи ради – потрібна системна підтримка з боку влади: навчання членів ради, організаційне та інформаційне забезпечення, виділення ресурсів на її діяльність. Лише за таких умов молодіжна рада з консультативного органу перетворюється на дієвого актора, спроможного генерувати зміни [42].

В Миколаївській міській територіальній громаді передбачено декілька інструментів інституційної підтримки молодіжної ради. Так, в межах громади діє управління молодіжної політики Миколаївської міської ради основним завданням якого є реалізація повноважень виконавчих органів Миколаївської міської ради у сфері єдиної політики з питань підтримки, становлення та розвитку молоді, надання їй правової допомоги [64].

Відповідно до розпорядження міського голови від 03.03.2017 №54р «Про затвердження структур та Положень про структурні підрозділи виконавчого комітету Миколаївської міської ради» затверджено структуру управління, яка передбачає два відділи - відділ міжнародного молодіжного співробітництва та відділ по роботі з інститутами громадянського суспільства. До повноважень відділу з роботи з інститутами громадянського суспільства, зокрема, належить забезпечення діяльності консультативно-дорадчого органу – ради з питань молодіжної політики при міському голові [70].

Крім цього, в громаді діє міська цільова програма «Молодіжна політика» на 2022-2025 роки, яка передбачає залучення молоді до формування та реалізації міської молодіжної політики шляхом створення консультативно-дорадчих та надання підтримки таким консультативно-дорадчим органом з бюджету Миколаївської міської територіальної громади [63].

Заходи щодо забезпечення виконання Програми економічного і соціального розвитку м. Миколаєва на 2024-2026 роки також передбачають забезпечення діяльності ради з питань молодіжної політики при міському голові [68], що в комплексі з міською цільовою програмою «Молодіжна

політика» на 2022-2025 роки створює міцний правовий фундамент для підтримки молодіжних консультативно-дорадчих органів на рівні Миколаївської міської територіальної громади.

Окрім молодіжних рад ще одним інституційним механізмом залучення молоді до процесу прийняття рішень в Миколаївській міській територіальній громаді є включення представників молоді до галузевих рад та комісій при органах місцевого самоврядування. Пункт 5 статті 5 Закону України «Про основні засади молодіжної політики» передбачає забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством.

Залучення молоді до діяльності робочих груп у сфері реалізації молодіжної політики в Миколаївській міській територіальній громаді, утворених при виконавчих органах Миколаївської міської ради у 2024-2025 роках наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Представництво молоді у робочих групах при виконавчих органах Миколаївської міської ради (сфера реалізації молодіжної політики в Миколаївській міській територіальній громаді у 2024-2025 роках)

Назва робочої групи/комісії	Загальна кількість членів, осіб	Кількість молоді, осіб	Відношення молоді до загальної кількості, %
Робоча група з розробки проекту міської цільової програми «Молодіжна політика» на 2026-2030 роки	24	10	41,7
Робоча група з розробки Молодіжної стратегії Миколаївської міської територіальної громади	7	1	14,3

Робоча група з розробки проекту Порядку функціонування Миколаївського міського молодіжного простору	12	5	41,7
Експертна рада з визначення кандидатів для призначення стипендії міського голови та міської ради, яку очолює заступник міського голови згідно з розподілом обов'язків, для талановитих студентів, які навчаються у закладах вищої освіти, закладах фахової передвищої освіти та закладах професійної (професійно-технічної) освіти м. Миколаєва	16	7	43,8

Джерело: сформовано автором на основі [54; 55; 77; 78]

Окремо необхідно розглянути питання розвитку молодіжної інфраструктури як основи участі молоді, зокрема, молодіжні центри та простори, які останнім часом активно створюються на місцевому рівні [11; 24].

Хоча молодіжні центри та простори не є органами влади і прямо рішення не ухвалюють, вони слугують платформою для розвитку компетенцій молоді, генерації ідей та проєктів, які згодом можуть бути представлені владі.

Рішенням виконавчого комітету Миколаївської міської ради від 10.04.2025 №574 в Миколаївській міській територіальній громаді було створено міський молодіжний простір в приміщенні 2-го поверху будівлі виконавчого комітету Миколаївської міської ради, що розташована за адресою: м. Миколаїв, вул. Адміральська, 20 літ «Б». Основною метою діяльності молодіжного простору – є створення умов для самореалізації та розвитку молоді, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі в суспільному житті, створення можливості доступу до наявного ресурсу простору та однакових

умов для молодих людей на всій території громади з урахуванням безпекових умов [74].

Таким чином, створення молодіжних центрів і просторів підвищує спроможність молоді артикулювати свої інтереси і брати участь у житті громади, а отже, опосередковано впливає і на прийняття рішень місцевою владою, бо у влади з'являються партнери у вигляді інституційно організованої активної молоді.

Для ефективної реалізації забезпечення участі молоді, важливо інтегрувати механізми участі в загальне стратегічне планування громади. Зокрема, рекомендується, щоб у Стратегії розвитку громади був розділ або принаймні цілі, присвячені роботі з молоддю. Це дозволить пов'язати молодіжні програми з бюджетним плануванням, визначити конкретні завдання і показники, а також здійснювати моніторинг їх виконання [9; 62].

Рішенням Миколаївської міської ради від 25.04.2024 №31/12 затверджено Стратегію розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року та План заходів з реалізації Стратегії розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року [69]. Оперативна ціль 3.6. стратегії розвитку Миколаївської громади націлена на активне підтримання креативної молоді як важливої складової розвитку міста. Це охоплює реалізацію конкретних ініціатив і завдань, зокрема створення соціальної інфраструктури для молоді, що включає розбудову мережі молодіжних центрів, творчих майданчиків та інших просторів для активного відпочинку та розвитку. Підтримка ініціатив громадянського суспільства, що реалізують молодіжну політику, через активне співробітництво та грантову підтримку. Розвиток міжнародного молодіжного співробітництва, охоплюючи участь у міжнародних проєктах та обмінах для збагачення досвіду та розширення міжнародних зв'язків молоді міста. Створення умов для розвитку системи неформальної та інформальної освіти для молоді, включаючи майстер-класи та тренінги для саморозвитку та самореалізації. Ці заходи спрямовані на активне підтримання креативності та потенціалу молоді в

м. Миколаєві, сприяючи їхньому активному життю та внесенню інновацій у суспільне життя [34].

Інституційні механізми набувають реального змісту через практичні дії та інструменти залучення молоді до управлінських процесів. На рівні громади це проявляється в різноманітних формах участі – від консультацій і громадських слухань до спільних проєктів молоді та влади.

До практичних механізмів, що забезпечують включення молодих людей до прийняття рішень органами місцевого самоврядування можна віднести:

- проведення інформаційно-просвітницьких заходів – це проєкти та заходи, спрямовані на поширення об'єктивної інформації про засади державної політики у молодіжній сфері та сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування певних уявлень і ставлення суспільства до соціальних проблем, спонукання до активних дій для їх вирішення, в тому числі за допомогою видання інформаційних матеріалів, виготовлення та розміщення соціальних фільмів, роликів та соціальної реклами [66];

- консультації з молоддю та громадські обговорення. Це можуть бути публічні слухання, круглі столи, електронні консультації через онлайн-платформи, а також опитування молоді щодо конкретних питань;

- партнерські проєкти та підтримка молодіжних ініціатив [65].

Базовою умовою участі є обізнаність молоді про діяльність влади. Місцеві ради й адміністрації впроваджують практику регулярного інформування молодих мешканців про плани, рішення, програми, які їх стосуються. Це відбувається шляхом публікації новин на офіційних веб-сайтах та сторінках в соцмережах, розсилки анонсів, проведення інформаційних сесій у навчальних закладах тощо. Прозорість управління підвищує довіру молоді до влади та мотивує її брати активну участь у місцевих справах.

У Миколаївській міській територіальній громаді вибудована розгалужена мережа on-line інформування щодо реалізації молодіжної політики та можливостей для молоді (Таблиця 2.2.).

Канали інформування населення Миколаївської міської територіальної громади щодо реалізації молодіжної політики та можливостей для молоді, які використовують ОМС у мережі інтернет

Режим доступу (URL)	Короткий опис джерела інформації	Тип інформації
https://mkrada.gov.ua	Офіційний портал Миколаївської міської ради	Новини, проекти рішень ОМС, положення, накази, розпорядження, рішення, офіційна статистична інформація, тощо.
https://www.facebook.com/mkradagov	Офіційна сторінка Миколаївської міської ради у Facebook.	Новини міста, анонси заходів, офіційні оголошення, оперативна інформація про ситуацію в місті, висвітлення подій та інше.
https://www.facebook.com/SenkevichNikolaev	Офіційна сторінка Миколаївського міського голови Олександра Сенкевича	Оновлення щодо життя міста, звернення міського голови, офіційні заяви, повідомлення про надзвичайні ситуації, звіти про роботу міської влади тощо.
https://www.facebook.com/molod.mk.ua	Офіційна сторінка управління молодіжної політики Миколаївської міської ради у Facebook.	Можливості для молоді, новини для молоді, анонси подій, конкурси, програми, волонтерські проекти та інші молодіжні ініціативи.

https://instagram.com/molod.mk	Офіційний акаунт управління молодіжної політики Миколаївської міської ради в Instagram.	Фото- та відеозвіти з молодіжних заходів, анонси можливостей і подій для молоді, інформація про проекти та програми
https://t.me/mkmolod	Офіційний Telegram-канал управління молодіжної політики Миколаївської міської ради. Використовується для швидкого донесення інформації молоді.	Оперативна інформація про молодіжні заходи та можливості, анонси подій, нагадування, корисні посилання для молоді, інші повідомлення від управління.
https://t.me/hvylya_mk	Офіційний Telegram-канал молодіжного простору «Хвиля» (Миколаївський міський молодіжний простір)	Анонси заходів у просторі «Хвиля», розклад подій, оголошення для відвідувачів, новини молодіжного простору, можливості долучитися до активностей тощо.
https://www.instagram.com/hvylya.mk	Офіційна Instagram-сторінка молодіжного простору «Хвиля» (Миколаївський міський молодіжний простір)	Фото та відео з заходів у «Хвиля», анонси майбутніх подій, історії успіху молоді, мотиваційний контент, пов'язаний із діяльністю простору.
https://www.tiktok.com/@hvylya.mk	Офіційний TikTok-акаунт молодіжного простору «Хвиля». (Миколаївський міський молодіжний простір)	Короткі відео з життя простору «Хвиля» і молодіжних активностей, челенджі, трендовий розважальний контент, презентації подій та інше, щоб залучити молодь

Джерело: сформовано автором на основі [31-33; 35-39; 80]

У практиці консультацій та вивчення думки молоді м. Миколаєва прикладом є проведення опитувань серед молоді щодо її потреб та пріоритетів [46].

Важливим інструментом залучення молоді є громадські слухання з питань, що безпосередньо зачіпають інтереси молоді – наприклад, щодо облаштування молодіжного центру, змін у мережі закладів освіти, організації безпечного дозвілля тощо. Залучення на ці слухання широкого кола молодих людей (шляхом оголошень через студентські самоврядування, молодіжні організації, соціальні мережі) забезпечує представницькість думок. Рішення, ухвалені після таких слухань, мають більшу легітимність в очах молодіжної спільноти [87].

Ще одним практичним механізмом стимулювання участі є підтримка ініціатив, що виходять від молоді. Органи місцевої влади виступають партнерами або співорганізаторами проєктів, які запропоновані молоддю. Це проявляється у проведенні конкурсів молодіжних ініціатив, наданні міні-грантів, ресурсній підтримці молодіжних акцій. В такий спосіб молодь отримує реальну можливість впливати на життя громади через реалізацію власних ідей за сприяння влади.

В Миколаївській міській територіальній громаді до 2022 року діяла практика проведення конкурсу проєктів та заходів, розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка з міського бюджету [23].

В 2025 році за підтримки Представництва Сейв зе Чілдрен Інтернешнл в Україні (далі – SCI) в Миколаївській міській територіальній громаді було започатковано пілотний проєкт «Молодіжний громадський бюджет» метою якого став відбір молодіжних проєктів, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка за рахунок коштів SCI, а також інших джерел, не заборонених законодавством [43]. В результаті реалізації проєкту шляхом голосування мешканців територіальної громади з 18 конкурсних пропозицій, які були допущені до голосування, було визначено 10 проєктів переможців.

Всі молодіжні ініціативи, які стали переможцями, отримують фінансування на реалізацію від SCI в межах визначеного кошторису [44]. Запровадження такого механізму у Миколаєві дозволяє напряму включити активну молодь у процес розподілу коштів та вирішення локальних проблем. Молоді люди не лише генерують пропозиції, а й несуть відповідальність за втілення проєктів, що розвиває в них управлінські навички та зміцнює відчуття співпричетності до справ громади.

У сучасній Україні бурхливо розвиваються електронні інструменти громадської участі, які особливо близькі молодому поколінню. Молодь активно користується системою електронних петицій. В багатьох містах діють платформи електронних консультацій з громадськістю, де молоді люди можуть висловлювати думку щодо проєктів рішень місцевих рад або стратегій розвитку [26].

Наприклад, платформа E-Dem та подібні їй дозволяють проводити опитування, збори ідей, обговорення онлайн – і молодь складає значну частку їх користувачів завдяки високому рівню цифрової грамотності. Ефективність електронної участі проявляється у швидкості та масовості залучення: одне натискання кнопки – і сотні молодих людей можуть долучитися до обговорення [89].

Узагальнюючи вищевикладене можна зробити висновок, що проведений аналіз інституційних та практичних механізмів забезпечення участі молоді у прийнятті рішень у Миколаївській міській територіальній громаді засвідчив, що у громаді сформовано цілісну систему інструментів, яка поєднує нормативні, організаційні та комунікаційні елементи залучення молоді до місцевого врядування. Центральне місце у цій системі посідає рада з питань молодіжної політики при міському голові - консультативно-дорадчий орган, що функціонує на основі чинного положення та забезпечує представництво різних груп молоді, включаючи учнівську, студентську та громадську молодіжну спільноту. Її діяльність охоплює ініціювання пропозицій, моніторинг реалізації молодіжних програм, участь у формуванні політики та

комунікацію між владою і молоддю, що відповідає сучасним стандартам молодіжної участі.

Разом із тим інституційні механізми доповнюються практичними формами участі, такими як реалізація молодіжних заходів, проведення консультацій з громадськістю, створення платформ для діалогу, залучення молоді до розробки проєктів та програм у молодіжній сфері. Наявність цих форм свідчить про перехід громади від формальної до більш змістовної участі молоді, що дозволяє залучати молодіжні ініціативи до реального процесу прийняття рішень.

Таким чином, функціонування існуючих інституційних та практичних механізмів у Миколаївській міській територіальній громаді створює необхідні умови для залучення молоді до місцевого самоврядування.

2.2. Оцінка ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування

Активна та спроможна молодь формує фундаментальний потенціал територіальних громад, сприяючи їх модернізації та стійкому розвитку держави в цілому. В умовах демографічної кризи та масштабних міграційних процесів, спричинених повномасштабною війною, питання залучення молодих людей до суспільно-політичного життя набуває особливої актуальності. За оцінками Міністерства молоді та спорту України, близько 40% молодих осіб були змушені змінити місце проживання після 2022 року [40]. За таких умов громада без активної, свідомої та відповідальної молоді фактично втрачає перспективу сталого розвитку. Це зумовлює необхідність формування цілісної, проактивної молодіжної політики та створення ефективних механізмів участі молоді у процесах прийняття рішень за принципом «нічого для молоді без молоді» [91].

Участь молоді в управлінні громадою є частиною ширшого поняття громадянської участі [82]. Нині одним із найбільш популярних інструментів для оцінювання впливу громадян на ухвалення рішень є так званий Спектр громадської участі, складений Міжнародною асоціацією громадської участі. Згідно з ним виділяються 5 рівнів зростання громадського впливу по мірі його інтенсифікації: інформування, консультування, залучення, співпраця та уповноваження або делегування [99].

Лушагіна Т. та Соловйова А. пропонують розглядати взаємодію молоді з органами публічної влади на чотирьох рівнях:

- 1) інформування, спрямоване на надання інформації та підвищення рівня обізнаності;
- 2) консультування, покликане надавати можливості отримання консультацій від суб'єктів різних рівнів;
- 3) діалог, який передбачає більш повну та глибоку комунікацію між суб'єктами через обговорення, збори, слухання тощо;
- 4) партнерство, спрямоване на надання можливості делегувати конкретні завдання та відповідальність окремим суб'єктам та співпрацювати на правах партнерів [27]

Виходячи з вищевикладеного з метою проведення оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування було розроблено матрицю оцінки молодіжної участі на рівні Миколаївської міської територіальної громади (Таблиця 2.3.).

**Матриця оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в
органах місцевого самоврядування Миколаївської міської
територіальної громади**

Рівень участі	Показник оцінки	Індикатор оцінки	
Інформування	1. Доступність даних	1.1. Документи громади, відкриті для вільного доступу (стратегія розвитку, бюджет, програми), особливо тих, що стосуються молоді або впливають на неї (наявність оприлюднених молодіжних програм, звітів тощо).	
		1.2. Наявність проєктів офіційних документів які виносяться на публічні обговорення.	
	2. Публічність органів місцевого самоврядування	2.1. Офіційні інформаційні ресурси, орієнтовані на молодь.	
		2.2. Частота оновлення інформації, активного інформування громадян.	
			2.3. Проінформованості молоді про діяльність місцевої влади та можливості участі.
			2.4. Якісне відображення рівня довіри молоді до повідомлень від влади.
3. Актуальність та зрозумілість інформації		3.1. Адаптованість повідомлень для молоді – простота мови, використання візуальних матеріалів, пояснення, чому це важливо для молодого покоління.	
		3.2. Відповідність каналів інформування потребам молоді.	

Консультування	1. Забезпечення умов для участі молоді	1.1. Інструменти для збору думки молоді (онлайн-опитування, громадські слухання щодо молодіжних питань, електронні петиції тощо).
		1.2. Наявність молодіжних консультативно-дорадчих органів.
		1.3. Участь молоді у загальних громадських консультаціях, слуханнях, робочих комісіях та групах при ОМС.
		1.4. Навчання та заходи з неформальної освіти молоді щодо процесів партисипації молоді.
		1.5. Стратегічні та планувальні документи розроблені із пропозиціями молоді.
	2. Відкритість та прозорість процесів	2.1. Відкритість засідань комісій, виконавчого комітету, сесій міської ради.
		2.2. Врахування пропозицій молоді
	3. Забезпечення системи зворотного зв'язку	3.1. Функціонування системи подачі звернень.

Діалог	1. Активність молодіжної ради	1.1. Число засідань молодіжної ради на рік; кількість рекомендацій чи рішень, напрацьованих молодіжною радою і переданих на розгляд міській раді.
	2. Системність комунікації	2.1. Наскільки взаємодія є системною, а не випадковою.
	3. Взаємодія з вразливими групами молоді	3.1. Створення правових умов для співпраці з вразливими групами молоді (ВПО, СЖО, NEET-молоді)
Партнерство	1. Бюджет участі	1.1. Функціонування бюджету участі
		1.2. Функціонування конкурсів програм, проєктів, заходів, які реалізуються у громаді молодіжними громадськими організаціями за рахунок бюджету Миколаївської міської територіальної громади.
	2. Інституціоналізація партнерства	2.1. Ступінь формалізації співпраці між владою та молоддю. Сюди входить наявність підписаних меморандумів, угод про співпрацю з молодіжними організаціями, включення цілей молодіжного розвитку в офіційні стратегії громади.
		2.2. Постійно діючі робочі групи поза рамками процесу стратегічного планування.

Джерело: розроблено автором на основі [28; 30]

Відповідно до Матриці оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади було розроблено шкалу оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади (Таблиця 2.4.).

Таблиця 2.4.

**Шкала оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в
органах місцевого самоврядування Миколаївської міської
територіальної громади**

Рівень участі	Критерії базової оцінки		Бали, виставлені за критеріями					Сума балів	
	Показники	Індикатори	0	0,25	0,5	0,75	1,0		
Інформування	1	1.1.							
		1.2.							
	2	2.1.							
		2.2.							
		2.3.							
		2.4.							
	3	3.1.							
		3.2.							
Консультавання	1	1.1.							
		1.2.							
		1.3.							
		1.4.							
		1.5.							
	2	2.1.							
		2.2.							
	3	3.1.							

Діалог	1	1.1.							
	2	2.1.							
	3	3.1.							
Партнерство	1	1.1.							
		1.2.							
	2	2.1.							
		2.2.							

Джерело: розроблено автором на основі [28; 30]

Деталізована шкала оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади наведена у Додатку Б.

У ході проведення оцінки використовувались наступні методи:

1. Аналіз нормативно-правових актів, ухвалених органами місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади для реалізації функції взаємодії з молоддю/громадськістю;

2. Аналіз офіційних звітів, листів, протоколів зустрічей та засідань виконавчих органів Миколаївської міської ради, робочих груп тощо;

3. Аналіз статистичних даних;

4. Аналіз публічних звітів та відкритих даних ОМС та молодіжних консультативно-дорадчих органів;

5. Контент-аналіз офіційного веб-сайту та соціальної мережі ОМС Миколаївської міської територіальної громади;

6. Контент-аналіз соціальних мереж ради з питань молодіжної політики при міському голові;

7. Анкетування представників управління молодіжної політики Миколаївської міської ради, ради з питань молодіжної політики при міському

голові та молоді, яка проживає в Миколаївській міській територіальній громаді;

8. Групове інтерв'ю за спільною участю управління молодіжної політики Миколаївської міської ради, ради з питань молодіжної політики при міському голові та молоді, яка проживає в Миколаївській міській територіальній громаді.

З метою визначення зацікавленості молоді брати участь в процесі прийнятті рішень у громаді було проведено дослідження молоді Миколаївської міської територіальної громади (Додаток В).

Сформовано загальні особливості становища, потреб, мотивацій та очікувань різних вікових груп молодих людей, узагальнено соціально-психологічний портрет молодої особи в межах громади. Використання якісних методів, зокрема фокус-групових обговорень, надало можливість глибше проникнути у повсякденний досвід молодих людей, а також зафіксувати їхню оцінку соціально-економічної ситуації, стану молодіжної політики та рівня можливостей, які пропонує громада.

Чотири фокус-групи, сформовані за віковими категоріями 14-17, 18-23, 24-28 та 29-35 років, дозволили простежити динаміку змін у потребах і поведінкових орієнтаціях молоді залежно від життєвого етапу, на якому вона перебуває.

Дослідження показали, що учасники віком 14-17 років продемонстрували високу зацікавленість у самопізнанні, пошуку власної ідентичності та соціального визнання. Ця вікова категорія перебуває у стані формування майбутніх освітніх та професійних траєкторій, що робить їхню мотивацію нестабільною, а світогляд – відкритим до нових можливостей і експериментів. Молоді люди цього віку надзвичайно чутливі до ставлення дорослих, тому значну увагу в обговореннях вони приділяли проблемі недовіри з боку старшого покоління та відчуттю, що їхнє слово не має реальної ваги в прийнятті рішень. Вони визнають, що мають обмежений життєвий

досвід, але водночас наголошують на потенціалі активної участі в житті громади за умови, що їх буде почуто.

Провідним мотивом молоді 14-17 років є прагнення до самовираження через творчість, особисті ініціативи, участь у неформальній освіті та у просторах, де вони можуть проявити себе без тиску. Водночас їхнє середовище не завжди сприяє реалізації потенціалу: молоді люди зазначали брак якісної інфраструктури, нестачу гуртків і просторів, а також небезпеку інформаційного простору, де вони часто стикаються з маніпуляціями, токсичністю й ризиком емоційної ізоляції. Вони висловлюють великий запит на розвиток практичних навичок - фінансової грамотності, комунікацій, навичок планування та прийняття рішень, адже відчують нерівність між теоретичними знаннями, які отримують у школі, і реальними викликами, з якими зустрічаються в житті. Власне відчуття невпевненості є центральною емоцією цієї групи, і воно часто посилюється браком підтримки з боку дорослих, недостатністю ресурсів та страхом бути непочутими.

Учасники фокус-групи віком 18-23 роки перебувають у переході між навчанням та дорослим життям, де формується більш чітке бачення майбутнього, хоча й не без відчуття невизначеності. Вони прагнуть самостійності, однак часто стикаються з відсутністю можливостей для реалізації власних амбіцій. Запит цієї вікової групи стосується насамперед стабільності, доступу до якісної освіти, можливостей для професійного зростання та отримання практичного досвіду. Молодь зазначає, що ринок праці не завжди відповідає їхнім потребам, а освітні програми не гарантують реальних кар'єрних перспектив. Це породжує бажання мігрувати, подорожувати та шукати альтернативи за межами міста або країни.

Попри прагнення мобільності, молодь 18-23 років демонструє активну громадську позицію, однак ця діяльність часто має короткотривалий або точковий характер. Вони відчують потребу в менторській підтримці та можливостях навчання, орієнтованих на здобуття практичних навичок - фінансової грамотності, підприємництва, управління часом, комунікацій.

Молодь зазначає, що інформація про наявні можливості часто є фрагментованою або недостатньо доступною, що зменшує їхню мотивацію для активної участі. Водночас ключовим страхом цієї категорії є ризик «застрягнути» у стані невизначеності, не знайти точку опори або можливість для особистого та професійного розвитку.

Молодь віком 24-28 років у фокус-групах відзначила, що перехід до дорослого життя пов'язаний з прагненням стабільності, фінансової незалежності та професійного розвитку. Ця вікова категорія вже має певний трудовий, волонтерський, освітній досвід і тому демонструє більш критичне мислення та прагматичний погляд на життя. Важливою зміною є поява відчуття відповідальності та підвищення вимог до якості життя, зокрема до стабільності роботи, доступних соціальних та медичних послуг, професійних перспектив.

Під час обговорень ця група наголошувала на проблемі нестабільності та виснаженні, спричинених економічною ситуацією, воєнним станом та високим рівнем невизначеності. Молодь висловлює потребу у підтримці розвитку підприємництва, можливості кар'єрного зростання, доступі до якісних програм підвищення кваліфікації. Вони бачать потребу у розвитку менторства як інструменту передачі досвіду та у створенні платформ, що дозволяють розвивати професійні навички й підтримувати самореалізацію. Водночас вони фіксують ризики емоційного вигорання, відчуття «застрягнення» та нагромадження відповідальності, що обмежує їхню здатність до творчості та гнучкості.

Молодь віком 24-28 років продовжує бути соціально активною, однак їхня участь у громадах стає більш вибірковою й прагматично орієнтованою. Вони охоче беруть участь у проєктах, що приносять користь їхньому особистому чи професійному розвитку, водночас вони менш схильні до тривалої громадської активності, якщо вона не має чітко сформульованих результатів або не забезпечена підтримкою. У цьому віці зростає потреба у балансі між роботою й особистим життям, що також впливає на структуру

їхньої активності. Найбільшим ризиком цієї групи є еміграція й пошук кращих можливостей, що може зменшувати кадровий потенціал і соціальний капітал громади.

Фокус-група молоді віком 29-35 років продемонструвала найбільш сформований погляд на життя, високу відповідальність за професійний і сімейний розвиток та чітке усвідомлення власних потреб і можливостей. Молодь цього віку має значний професійний досвід та соціальні зв'язки, що дозволяє їм відігравати роль експертів, менторів та лідерів у громадах. Водночас саме ця категорія стикається з найбільшими системними викликами: нестачею можливостей для кар'єрного зростання, відсутністю доступного житла, дефіцитом якісних послуг у сфері медицини та освіти, а також постійними навантаженнями на роботі й у сім'ї.

Учасники цієї групи часто висловлювали відчуття «межі можливостей», тобто ситуації, коли їхній розвиток уповільнюється через зовнішні фактори, такі як економічна нестабільність, низька якість інфраструктури чи обмежений доступ до можливостей професійного зростання. Вони часто відчують виснаження, вигорання та брак часу для саморозвитку й участі у громадському житті. Їхня участь стає вибірковою та орієнтованою на ті сфери, які безпосередньо впливають на якість життя їхніх родин – урбаністика, безпека, розвиток території, екологія, якість інфраструктури.

Молодь 29-35 років демонструє високий потенціал для участі у стратегічних процесах, включаючи прийняття управлінських рішень та розробку політик, однак її залучення стримується недовірою до інституцій та браком механізмів реального впливу. Найбільшими загрозами є емоційне й професійне вигорання, відтік кадрів за кордон та зниження мотивації до громадської активності.

Порівняльний аналіз чотирьох вікових груп показує, що молодь у Миколаївській міській територіальній громаді має високий потенціал громадської участі, креативності та розвитку за умови створення відповідних можливостей. Водночас між віковими категоріями спостерігаються суттєві

відмінності у мотиваціях, очікуваннях та викликах, що потребує диференційованого підходу в молодіжній політиці.

Важливим спільним висновком є те, що молодь не відмовляється від участі у житті громади, але потребує зрозумілих, ефективних механізмів впливу на рішення. Відчуття недовіри до інституцій і брак дієвих інструментів залучення є однією з ключових перепон для їхньої активності.

Оцінка ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади показує, що молодь, яка долучилась до дослідження обговорювала переваги та недоліки лише тих механізмів участі, до яких безпосередньо залучалась.

Підчас обговорення в групах найбільше відгуків отримали громадський бюджет, електронні петиції, депутатські звернення, акції прямої дії (протести, мітинги), участь в круглих столах та робочих групах, відвідування прийому посадових осіб ОМС, громадські слухання, молодіжна рада та неформальне навчання. Методи залучення, що мали найменший рівень обізнаності серед молоді, що долучились до дослідження були: загальні збори мешканців за місцем проживання та громадська експертиза.

За результатами проведеного дослідження на основі запропонованої шкали оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади було розраховано бал участі відповідно для кожного з досліджуваних рівнів участі (Таблиця 2.5.).

Бал участі розраховувався за формулою:

$$B = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^{m_i} I_{ij}$$

де:

B - бал участі;

n - кількість показників, які входили до критерії базової оцінки;

m_i - кількість індикаторів у показнику i ;

I_{ij} - бал індикатора j у показнику i .

**Результати розрахунку ефективності залучення молоді до прийняття
рішень в ОМС Миколаївської міської територіальної громади**

Рівень участі	Критерії базової оцінки		Бали, виставлені за критеріями					Сума балів			
	Показники	Індикатори	0	0,25	0,5	0,75	1,0				
Інформування	1	1.1.	-	-	-	-	+	1,75	6,25		
		1.2.	-	-	-	+	-				
	2	2.1.	-	-	-	-	+	3			
		2.2.	-	-	-	-	+				
		2.3.	-	-	+	-	-				
		2.4.	-	-	+	-	-				
	3	3.1.	-	-	+	-	-	1,5			
		3.2.	-	-	-	-	+				
	Консультавання	1	1.1.	-	-	-	-	+		4,75	6,5
			1.2.	-	-	-	-	+			
1.3.			-	-	-	-	+				
1.4.			-	-	-	-	+				
1.5.			-	-	-	+	-				
2		2.1.	-	+	-	-	-	0,75			
		2.2.	-	-	+	-	-				
3		3.1.	-	-	-	-	+	1			

Діалог	1	1.1.	-	-	-	-	+	1	3
	2	2.1.	-	-	-	-	+	1	
	3	3.1.	-	-	-	-	+	1	
Партнерство	1	1.1.	-	-	-	-	+	2	4
		1.2.	-	-	-	-	+		
	2	2.1.	-	-	-	-	+	2	
		2.2.	-	-	-	-	+		

Оцінка ефективності залучення молоді до процесу ухвалення рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади засвідчує, що громада вже сформувала базові й водночас важливі інституційні та процедурні засади, необхідні для розвитку молодіжної участі. Результати аналізу, здійсненого за чотирма рівнями участі – інформування, консультування, діалог та партнерство – показують, що окремі компоненти молодіжної участі працюють доволі ефективно, тоді як інші демонструють лише початковий рівень інституціоналізації та потребують подальшого удосконалення. Матриця оцінки ефективності залучення молоді (Таблиця 2.6.) відображає системну картину сильних і слабких сторін молодіжної участі у громаді та дозволяє зробити узагальнений висновок щодо її стану.

Матриця ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади

Рівень участі	Показники	Бал (оцінка/максимальна оцінка)	
Інформування	1. Доступність даних	1,75/2,0	6,25/8,0
	2. Публічність органів місцевого самоврядування	3,0/3,0	
	3. Актуальність та зрозумілість інформації	1,5/2,0	
Консультування	1. Забезпечення умов для участі молоді	4,75/5,0	6,5/8,0
	2. Відкритість та прозорість процесів	0,75/2,0	
	3. Забезпечення системи зворотного зв'язку	1,0/1,0	
Діалог	1. Активність молодіжної ради	1,0/1,0	3,0/3,0
	2. Системність комунікації	1,0/1,0	
	3. Взаємодія з вразливими групами молоді	1,0/1,0	
Партнерство	1. Бюджет участі	2,0/2,0	4,0/4,0
	2. Інституціоналізація партнерства	2,0/2,0	

Дані матриці на рівні участі «Інформування» свідчать про доволі високий рівень забезпечення відкритості, доступності та якісного змістового наповнення інформаційних ресурсів Миколаївської міської ради та пов'язаних із нею структур. Особливо важливими є високі показники за компонентами «Доступність даних» (1,75/2,0) та «Публічність органів місцевого самоврядування» (3,0/3,0), які засвідчують не лише наявність інформації у відкритому доступі, але й достатню якість оприлюднення. Це означає, що електронні ресурси, офіційні вебсайти, сторінки в соціальних мережах, а також канали оперативного інформування виконують свою функцію

ефективно, забезпечуючи молодих мешканців потрібними даними про діяльність влади, реалізацію програм і проєктів, можливості участі та ініціювання пропозицій.

Водночас індикатор «Актуальність та зрозумілість інформації» отримав нижчу оцінку (1,5/2,0), що свідчить про потребу у подальшій адаптації інформаційних повідомлень до потреб молодіжної аудиторії. Значення цього показника відображає не лише частоту оновлення ресурсів, а й їхню стилістичну доступність, зручність подачі, використання актуальних форматів комунікації. Молодь, як соціальна група, орієнтується на швидкі, інтерактивні, візуально структуровані форми отримання інформації. Відтак, певна недостатність цього компоненту свідчить про необхідність поглиблення комунікаційної взаємодії з молоддю, використання сучасних медіаформатів, а також про потребу створення спеціальних «молодіжних інформаційних пакетів» щодо рішень місцевої влади.

Загалом рівень інформування можна охарактеризувати як достатньо розвинений та системний. На відміну від багатьох інших громад, Миколаївська міська територіальна громада має чіткі, відкриті, багатоканальні комунікаційні практики, що відповідають базовим стандартам належного врядування. Проте відсутність акцентованої адаптації контенту до молоді знижує можливість перетворення інформування на активний стимул до подальшої участі молодих людей у діяльності місцевої влади.

Узагальнення результатів оцінки за рівнем «Консультавання» демонструє певну асиметрію між наявністю інструментів громадської участі та їх фактичною результативністю. Найвищий бал отримано за показником «Забезпечення умов для участі молоді» (4,75/5,0), що засвідчує системну роботу громади у напрямі створення можливостей для молодіжної участі через проведення консультацій, організацію опитувань, застосування електронних інструментів взаємодії, забезпечення доступності різних механізмів впливу на ухвалення рішень.

Водночас індикатор «Відкритість та прозорість процесів консультування» отримав порівняно низьку оцінку (0,75/2,0), що вказує на проблему інституційної прозорості та підзвітності в тому, як саме враховуються пропозиції молоді. Хоча самі консультації відбуваються, їх результати недостатньо систематизуються та оприлюднюються у зручних для молоді форматах. Це створює ситуацію, коли молоді учасники можуть сприймати механізм консультування як формальний, навіть якщо органи влади фактично враховують їхні пропозиції.

Важливо, що оцінка системності зворотного зв'язку – максимальна (1,0/1,0). Це означає, що механізми для фіксації зворотного зв'язку існують і працюють. Однак вони, вірогідно, не повністю узгоджені з механізмами прозорості консультування, і молоді не завжди може збагнути, наскільки її думка вплинула на остаточні рішення й чому саме такі рішення були прийняті.

Отже, у сфері консультування Миколаївська міська територіальна громада демонструє високий рівень відкритості інструментів участі, але недостатньо високий рівень їх результативності з погляду молодіжного сприйняття. З огляду на дані, громада має суттєвий потенціал для перетворення механізму консультування на інструмент структурованої, регулярної взаємодії влади з молоддю, однак потребує більш прозорих та публічних механізмів демонстрації результатів консультацій.

Рівень діалогу у громаді демонструє високі показники за всіма оціненими компонентами, зокрема активність молодіжної ради (1,0/1,0), системність комунікації (1,0/1,0) та взаємодія з вразливими групами молоді (1,0/1,0). Ці оцінки свідчать про те, що інституційні механізми постійного діалогу між молоддю та органами влади в Миколаївській МТГ функціонують стабільно та ефективно.

Особливо важливим є показник активності молодіжної ради. Молодіжна рада при міському голові, відповідно до Положення про її діяльність, виконує широкий спектр функцій – від консультування й моніторингу до представництва інтересів молоді та ініціювання проєктів. Аналіз документа

підтверджує, що молодіжна рада є реальним суб'єктом молодіжної політики, а не номінальною структурою. Її діяльність узгоджується із сучасними підходами до молодіжної участі, передбаченими законодавством та міжнародними стандартами. Така ефективність роботи молодіжної ради формує середовище для довіри, залучення нових членів, поширення кращих практик молодіжного самоврядування.

Показник системності комунікації підтверджує, що спільні заходи, круглі столи, робочі зустрічі, консультації та регулярні обговорення молодіжної політики мають постійний характер. Особливо важливим є те, що громада демонструє відкритість до обговорення молодіжних ініціатив та створює простір для їх реалізації.

Показник взаємодії з вразливими групами молоді засвідчує наявність інклюзивного підходу у громаді, який передбачає охоплення не лише активної молоді, але й представників соціально вразливих категорій. Такий підхід відповідає стандартам Європейської хартії участі молоді та рекомендаціям міжнародних організацій.

Загалом рівень діалогу у громаді можна оцінити як високий та достатньо інституціоналізований. Він формує ключову основу для переходу до ще вищих рівнів молодіжної участі – партнерства та співуправління.

Рівень партнерства демонструє майже максимальні оцінки за ключовими показниками. Зокрема, «Бюджет участі» отримав 2,0/2,0, а загальний підсумок за блоком – 4,0/4,0. Це означає, що механізми фінансової участі молоді у прийнятті рішень існують та практично реалізуються.

Інституціоналізація партнерства, яка також отримала максимально високий бал (2,0/2,0), вказує на те, що в громаді:

- наявні процедури співуправління,
- діють консультативно-дорадчі структури,
- реалізуються громадські бюджети або бюджет участі,
- передбачена участь молоді в робочих групах, комісіях та колегіальних органах,

- існують інституційні рамки для залучення молодих людей до бюджетних та управлінських процесів.

Рівень партнерства дозволяє трактувати молодь як повноправного учасника місцевої політики. Це надзвичайно важливий результат: саме партнерство є найвищою сходинкою молодіжної участі (за моделлю Р. Харта), де молодь не лише консультиється та обговорює, а співвирішує питання розвитку громади.

Узагальнюючи вищевикладене робимо висновок, що Миколаївська міська територіальна громада вже перебуває на етапі переходу від базових форм молодіжної участі (інформування та консультивання) до вищих рівнів співуправління та партнерства. Матриця оцінки показує поєднання сильних сторін (прозорість, активність молодіжної ради, інституціоналізовані процеси, бюджет участі) та окремих проблемних аспектів (адаптованість інформації, реальна прозорість консультацій), що є типовими для більшості українських громад.

Таким чином, ефективність молодіжної участі у Миколаївській міській територіальній громаді можна охарактеризувати як високу, з вираженою тенденцією до подальшого зростання. Громада має усі необхідні інституційні передумови для того, щоб стати прикладом сучасної моделі молодіжної політики, спрямованої на розвиток демократичного врядування, посилення участі, формування відповідального громадянства та стійкого розвитку.

Висновки до розділу 2

Узагальнення результатів аналізу інституційних та практичних механізмів участі молоді у Миколаївській міській територіальній громаді дозволяє стверджувати, що громада поступово формує сучасну модель молодіжної політики, у якій участь молоді інтегрована в різні управлінські процеси та поступово переходить від декларативних форм співпраці до партнерських. Дослідження засвідчує, що забезпечення молодіжної участі в

Миколаєві ґрунтується на розгалуженій інфраструктурі - молодіжній раді, молодіжному просторі, інституціях взаємодії та механізмах консультативної роботи, які створюють підґрунтя для сталого залучення молоді до місцевого врядування.

Проаналізовані інституції – рада з питань молодіжної політики при міському голові та міський молодіжний простір демонструють наявність формалізованих механізмів включення молоді до процесів вироблення та обговорення рішень. Молодіжна рада виконує як представницьку, так і консультативну функції, забезпечуючи передачу ініціатив молоді на розгляд виконавчих органів влади, сприяючи діалогу між владою й молодіжними спільнотами, а також формуючи середовище політичної соціалізації молодих громадян. Молодіжний простір, хоча і не має владних повноважень, виступає важливим середовищем розвитку компетентностей, генерації інноваційних ідей і створення умов для самореалізації молоді, що опосередковано підвищує рівень її участі у публічному управлінні.

Виявлено, що рівень ефективності молодіжної участі в Миколаївській МТГ є загалом високим, про що свідчать як інституціональна сталість органів участі, так і наявність системних форматів залучення - регулярні комунікації, консультації, реалізація молодіжних ініціатив, практичне залучення молоді до робочих груп. Матриця оцінювання, проаналізована в межах роботи, демонструє сильні позиції громади: прозорість, активність молодіжної ради, функціонування молодіжної інфраструктури, наявність програмних документів і практик участі.

Водночас виявлено низку проблем, характерних для багатьох українських громад: неповна інклюзивність комунікаційних каналів, недостатня адаптованість інформації для різних груп молоді, обмежена системність залучення вразливих категорій молоді (NEET, ВПО, СЖО), а також потреба у більш чіткому нормативному регулюванні окремих процедур взаємодії.

Значним здобутком Миколаївської МТГ є перехід від форм участі, що базуються переважно на інформуванні та консультуванні, до більш змістовних рівнів співуправління та партнерства. Молодіжна рада бере участь у формуванні пропозицій, ініціюванні обговорень, долучається до розробки програм у молодіжній сфері. Це свідчить не лише про наявність формальних структур участі, а й про поступове зростання реального впливу молодих людей на місцеву політику.

Аналіз діяльності молодіжних інституцій також показав, що громада здатна забезпечувати сталість управлінських процесів, орієнтованих на молодь, попри безпекові та соціально-економічні виклики. Важливо, що Миколаївська МТГ демонструє спроможність реагувати на нові потреби молоді, розширювати функції молодіжної інфраструктури та інтегрувати молодіжну тематику у стратегічні напрями розвитку громади.

Отже, підсумовуючи, можна стверджувати, що Миколаївська міська територіальна громада сформувала ключові інституційні передумови для ефективної молодіжної участі. Система участі є достатньо розвиненою, демонструє тенденції до подальшого зміцнення та може слугувати основою для формування сучасної моделі молодіжної політики європейського типу, в основі якої – партнерство, інклюзивність та спільна відповідальність за майбутнє громади. Ефективність молодіжної участі в Миколаївській МТГ можна охарактеризувати як високу, зі сталим потенціалом до подальшого удосконалення.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ

3.1. Європейський досвід молодіжної участі у прийнятті рішень та можливості його адаптації в Україні

Європейські держави мають добре розвинені підходи до залучення молоді до процесів ухвалення рішень. Вони накопичили значний досвід у створенні механізмів молодіжної участі як на місцевому, так і на національному рівнях. Серед основних інструментів – це молодіжні ради при органах місцевого самоврядування, громадські бюджети, молодіжні парламенти, різні консультативно-дорадчі структури для роботи з молоддю, а також цифрові платформи для онлайн-опитувань та консультацій [27].

Скандинавські країни традиційно демонструють високий рівень інституційної підтримки молодіжної участі. Данія була однією з перших, де ще у 1960-х роках почали з'являтися муніципальні молодіжні ради. Станом на початок 2020-х років близько двох третин данських муніципалітетів мають офіційно визнані молодіжні ради. Хоча створення таких рад не є прямим законодавчим обов'язком, їх кількість постійно зростає завдяки підтримці з боку місцевої влади та громадських фондів. Наприклад, Копенгагенська молодіжна рада має чіткий мандат і право щороку вносити до чотирьох пропозицій на розгляд міської ради. У місті Орхус молодіжна рада впливає на формування молодіжної політики шляхом обов'язкових консультацій при розробці програм для молоді. Більше того, багато молодіжних рад у Данії отримують власний бюджет для реалізації молодіжних проєктів. Досвід Данії свідчить, що молодіжні ради найбільш дієві там, де їм надано чіткі повноваження, ресурси та політичне сприяння з боку міської влади. Загалом

данські молодіжні ради виконують консультативну функцію, забезпечують врахування голосу молоді в муніципальній політиці та підвищують громадянську активність юних данців [100].

Норвегія здійснила значний крок уперед у нормативному закріпленні молодіжної участі. З 2020 року набув чинності новий закон, який зобов'язує всі муніципалітети Норвегії створити молодіжні ради (молодіжні парламенти). В результаті по всій країні були утворені нові молодіжні ради при комунах. Хоча в окремих громадах такі органи існували й раніше, тепер їхня присутність стала обов'язковою умовою функціонування муніципалітетів. Молодіжні ради Норвегії мають право консультувати місцеву владу з питань, що стосуються молоді, та впливати на ухвалення рішень, особливо у сферах освіти, дозвілля, молодіжної інфраструктури тощо. Норвезький досвід показує, що законодавчий мандат суттєво підвищує статус і вплив таких рад. Наприклад, у місті Осло молодіжна рада активно співпрацює з муніципальною радою, надаючи рекомендації стосовно молодіжних програм, а найкращі практики молодіжних рад відзначаються на національному рівні [94; 101].

Показово, що молодіжні лідери інших скандинавських країн висловлюють бажання запозичити норвезьку норму про обов'язкові молодіжні ради для усіх громад. Поряд із тим, наразі в Норвегії відсутня єдина загальнонаціональна асоціація молодіжних рад, і питання координації їх діяльності вирішуються на рівні Норвезької асоціації місцевих і регіональних влад (KS) та державного Директорату у справах дітей, молоді та сім'ї (Bufdir). Вони, зокрема, готують методичні рекомендації для роботи молодіжних рад і організують тренінги для молодіжних активістів [102].

Швеція дотримується моделі добровільної участі молоді, без жорсткого нормативного регулювання конкретних форм. Держава принципово не нав'язує універсального формату молодіжної участі, надаючи молодим людям і муніципалітетам свободу вибору оптимальних механізмів. В результаті, практики різняться: в одних комунах діють молодіжні ради чи форуми, в інших – молодіжні консультативні комітети або регулярні зустрічі молоді з

місцевою владою. За даними опитування 2019 року, менше половини (близько 47%) шведських муніципалітетів мали станом на той час молодіжні ради. Це число навіть зменшилося порівняно з 2010 роком, коли приблизно 63% громад мали бодай якусь платформу для участі молоді. Молодіжні ради у Швеції, там де вони існують, дуже різноманітні за функціями: деякі висувають власні ініціативи, деякі виконують суто дорадчу роль при муніципалітеті, окремі мають офіційний статус консультативного органу, що розглядає проекти рішень [105].

Таким чином, шведський підхід характеризується гнучкістю та багатоманітністю форм участі молоді, хоча відсутність єдиних стандартів призводить до того, що рівень залучення молоді залежить від ініціативності конкретних громад.

Фінляндія вирізняється одним із найпрогресивніших законодавств щодо молодіжної участі. Право молоді бути почутою і брати участь у справах, що їх стосуються, гарантоване в цій країні на конституційному рівні та конкретизоване в профільних законах. Відповідно до чинного законодавства країни, кожен муніципалітет зобов'язаний створити молодіжну раду або інший подібний орган представництва молоді. Таким чином, на місцевому рівні у всіх громадах країни діють молодіжні ради, які мають офіційний статус консультативно-дорадчих структур при муніципальній владі. Вони залучаються до розробки місцевої молодіжної політики, планування молодіжних центрів, дозвіллевих програм тощо, а також мають право голосу при ухваленні рішень, що стосуються молоді. Крім того, молодь у Фінляндії має інші закріплені законом можливості впливати на місцеве врядування: право подавати місцеві ініціативи, брати участь у громадських слуханнях і обговореннях, долучатися до планування бюджету громади, бути членами консультаційних рад [96].

У підсумку фінська модель забезпечує системну інтеграцію молоді у процеси прийняття рішень на місцевому рівні завдяки імперативним правовим нормам та розгалуженій інфраструктурі молодіжної роботи.

Таким чином, скандинавський досвід демонструє високу увагу до залучення молоді на місцевому рівні. Фінляндія і Норвегія пішли шляхом законодавчого закріплення молодіжних рад, що гарантує їх присутність у кожній громаді та дає молоді офіційний канал впливу на політику. Данія і Швеція натомість зробили акцент на добровільних ініціативах і співрегуляції, підтримуючи молодіжні ради фінансово та інформаційно, але не зобов'язуючи місцеву владу їх створювати. Всі ці країни визнають консультативні молодіжні органи як «школу демократії» для молодого покоління: участь у їх роботі підвищує громадянську компетентність молоді, сприяє врахуванню молодіжної перспективи в управлінських рішеннях і посилює легітимність місцевої політики.

Важливо відзначити, що успіх молодіжних рад багато в чому залежить від реального мандату та підтримки: там, де рада має право подавати пропозиції до порядку денного ради громади чи контролює частину бюджету на молодіжні потреби, її діяльність більш змістовна і впливова. Скандинавські практики також підкреслюють необхідність забезпечувати представництво різних груп молоді (школярів, студентів, працюючої молоді, молоді з меншин тощо) [83].

Країни Західної Європи, такі як Німеччина, Нідерланди, Франція, Австрія, також мають розвинені інститути молодіжної участі, хоча історичний та правовий контекст їх розвитку дещо відрізняється від скандинавського.

Німеччина не має окремого федерального закону, що встановлював би обов'язкові молодіжні ради в кожній громаді. Молодіжна політика тут значною мірою децентралізована: конкретні механізми участі молоді визначаються на рівні земель (федеральних штатів) і громад. Проте на практиці існує багато форм залучення молодих німців до місцевого врядування. Поширені такі формати, як дитячі та молодіжні парламенти (Kinder- und Jugendparlamente), молодіжні ради (Jugendräte) або молодіжні консультативні ради (Jugendbeiräte), а також молодіжні форуми при бургомістрах. Ці органи є виборними або призначаються з активної молоді,

часто за підтримки шкіл, молодіжних центрів чи громадських об'єднань. На загальнонаціональному рівні Німеччина не має урядового молодіжного парламенту, але регулярно проводить Федеральні молодіжні конференції та Дні молодіжної політики (JugendPolitikTage), де молоді делегати з усієї країни зустрічаються з політиками для обговорення актуальних питань. Крім того, у багатьох федеральних землях парламенти штатів організовують так звані «Landesjugendparlamente» – молодіжні сесії земельних парламентів, які дають можливість молоді висловити свої пропозиції депутатам регіонального рівня. Хоча формально рішення таких молодіжних парламентів не мають зобов'язальної сили, практика показує, що дедалі більше уваги приділяється перенесенню їх ідей у реальну політику – молодь очікує, що їх голос буде почутий, а не слугуватиме лише навчальній меті [14].

На місцевому рівні Німеччини багато муніципалітетів запровадили молодіжні ради або дитячо-молодіжні парламенти, особливо в містах. Наприклад, міста Мюнхен, Кельн, Лейпциг та інші мають діючі молодіжні парламенти, де обрані представники шкільної та студентської молоді обговорюють питання міського розвитку, освіти, екології, і подають рекомендації до міської ради. Окрім того, у Німеччині діє впливова мережа молодіжних організацій: Німецька федеральна молодіжна рада (Deutscher Bundesjugendring, далі - DBJR) об'єднує понад 50 національних молодіжних об'єднань і фактично виконує роль національного представницького органу молоді. DBJR хоча і є неурядовою структурою, але активно консультує уряд Німеччини з питань молодіжної політики і делегує представників до державних рад та робочих груп [104].

Нідерланди демонструють інший підхід до формалізації участі молодих громадян. У 2022 році тут був ухвалений Закон про посилення участі на децентралізованому рівні (Wet versterking participatie op decentraal niveau), який зобов'язав муніципалітети та провінції прийняти локальні нормативні акти щодо громадської участі. Цей закон прямо вимагає, щоб органи місцевого самоврядування передбачили механізми «значущої участі молоді» у процесах

вироблення політик, гарантувавши дітям і молодим людям можливість впливати на рішення, які стосуються їх життя. Таким чином, на відміну від імперативного створення окремих молодіжних рад, нідерландський підхід інтегрує молодіжну участь у ширшу концепцію громадської участі. Форми цієї участі можуть бути різні: молодіжні ради (Jongerenraad) при мері чи муніципальній раді, молодіжні консультаційні панелі, опитування молоді, регулярні молодіжні форуми тощо. Наприклад, у громаді Занстад діє молодіжна рада «Raaz», яка консулює місцеву адміністрацію щодо питань молоді та ініціює власні проекти (цю практику підтримує Нідерландський інститут молоді). На національному рівні у Нідерландах існує Національна молодіжна рада – найбільша молодіжна платформа країни, яка об'єднує понад 40 молодіжних організацій. Рада регулярно виступає партнером уряду в проведенні молодіжних консультацій. [98, 103].

Франція має давні традиції залучення молодого покоління до місцевої демократії. Ще у 1980-1990-х роках у багатьох французьких містах почали створювати молодіжні міські ради (Conseils de la Jeunesse) як консультативні органи при мерії. Такі ради діють, наприклад, в Парижі, Ліоні, Марселі та сотнях менших міст. Вони зазвичай складаються з молоді віком 15-25 років, набраної шляхом виборів у школах або за добровільним принципом, і працюють паралельно до міської ради, висувуючи ініціативи щодо покращення міського середовища для молоді. Хоча закон прямо не зобов'язує створювати молодіжні ради у кожній комуні, держава опосередковано заохочує цю практику через національні програми. Зокрема, в 2016 році у Франції було створено Національну раду з питань молодіжної політики – Conseil d'orientation des politiques de jeunesse (далі - COJ). COJ є консультативною комісією при Прем'єр-міністрові, до складу якої входять представники міністерств, молодіжних організацій та самі молоді люди. Завдання COJ – координувати та оцінювати реалізацію державної молодіжної політики, забезпечувати діалог між урядом і молоддю. Уряд може консулюватися з COJ щодо проектів законів та інших нормативних актів у

сфері молоді, а рада має право самостійно подавати уряду пропозиції з молодіжних питань. Цікаво, що під час створення СОJ французький міністр молоді назвав його «парламентом молоді», підкреслюючи роль цього органу як форуму, де молоді люди можуть прямо звертатися до влади з ініціативами. Водночас СОJ не є виборним молодіжним парламентом у прямому сенсі, а швидше дорадчою радою, до складу якої входять як молодіжні лідери, так і чиновники й експерти. На місцевому рівні у Франції закон про територіальні громади дозволяє органам самоврядування створювати різні консультаційні ради мешканців за інтересами – в тому числі молодіжні ради. [95].

Попри різноманітність підходів, країни Західної Європи демонструють спільне прагнення створити сприятливі умови для участі молоді у публічному житті. Часто це відбувається через поєднання консультативних молодіжних структур та загальної політики відкритого врядування. Уряди європейських країн приймають національні молодіжні стратегії, де однією з цілей є розширення участі молодих людей у демократичних процесах. Наприклад, Європейська стратегія розвитку молоді і програма EU Youth Dialogue (що реалізується за участі всіх держав ЄС) стали рамками, в яких країни зобов'язались підтримувати структурований діалог з молоддю на всіх рівнях [4].

Суттєвою тенденцією, помітною у всіх західноєвропейських державах, є розширення інструментів прямої демократії та співучасті, доступних молодим людям. Зокрема, все ширше застосовується практики бюджетів участі на місцевому рівні, де молодь має можливість пропонувати проекти для фінансування з частини міського бюджету та голосувати за них. Такі бюджети участі успішно працюють у містах Франції, Німеччини, Італії, Португалії та інших країн. Нерідко запроваджуються окремі «молодіжні бюджети» – квоти в межах громадського бюджету, призначені спеціально під проекти для дітей і молоді [16].

Окремо слід згадати про цифрові платформи участі, які набули поширення в Європі в останнє десятиліття. Молодь, як генерація «digital-

native», активно використовує онлайн-інструменти для вираження позиції. Європейські уряди й муніципалітети відповідають на це запуском електронних порталів для участі: платформ електронних петицій, цифрових консультацій, мобільних застосунків для опитування молоді тощо. Ці платформи дозволяють організувати онлайн-обговорення проектів рішень, рейтингове голосування за ідеї молоді, колективне напрацювання пропозицій [79].

Підсумовуючи європейський досвід, можна зробити висновок, що успішні моделі молодіжної участі мають кілька спільних елементів:

1. Інституціоналізація – створення постійно діючих структур (рад, парламентів, комітетів) за участю молоді, бажано закріплених у нормативних актах або офіційно визнаних владою. Це забезпечує сталість молодіжної участі, а не лише разові акції;

2. Мандат і реальний вплив – молодіжні органи повинні мати зрозумілі повноваження (консультаційні, право законодавчої ініціативи чи подання пропозицій, долучення до бюджетування). Європейські практики свідчать, що молодь більш мотивована брати участь, якщо бачить, що її рекомендації розглядають серйозно, а не формально.

3. Підтримка ресурсами – успішні молодіжні ради отримують від муніципалітетів ресурсну підтримку: приміщення для зустрічей, невеликий бюджет на власні проекти, доступ до інформації, навчання тощо. Без цього молодим людям важко підтримувати довготривалу активність.

4. Освіта і підготовка – уряди та ГО проводять тренінги, обміни досвідом для молодіжних активістів. Це підвищує компетентність молоді в питаннях місцевого самоврядування.

5. Представництво і рівність – важливо залучати різні категорії молоді, з різних районів, соціальних груп. Для цього застосовуються інклюзивні методи відбору (квоти для дівчат, для меншин, охоплення шкіл, профтехучилищ, робітничої молоді тощо), ведеться постійна комунікація для популяризації можливостей участі.

При адаптації європейських моделей в Україні виникають певні виклики.

По-перше, це різниця у ресурсному забезпеченні: багато інноваційних практик (як-от молодіжні бюджети в школах, масштабні національні консультації) потребують фінансової та організаційної підтримки. Не всі громади України мають достатньо коштів і навченого персоналу для супроводу молодіжних рад чи партиципаторних бюджетів. Часто ентузіазм молоді нашоується на брак досвіду у місцевих чиновників, які побоюються делегувати частину повноважень молоді. Вирішенням тут може бути проведення навчань і обмін досвідом, залучення успішних українських громад чи європейських партнерів для менторства.

По-друге, сталий мир та безпека є передумовою для повноцінної молодіжної активності. Війна створила нові виклики: значна частина молоді була переміщена, багато активістів пішли до лав ЗСУ чи зайнялись волонтерством, ресурси громад перенаправлені на оборону і гуманітарні потреби. Проте навіть в таких умовах молодіжні ради та ініціативи не зупинилися – навпаки, вони трансформували свою діяльність під актуальні потреби (допомога постраждалим, інформаційні кампанії тощо).

По-третє, важливо забезпечити представництво різних груп молоді. Є ризик, що до молодіжних рад приєднуються переважно студенти та учні, залишаючи поза увагою, скажімо, працюючу молодь, молодих підприємців, молодь з сіл тощо. Тут стане у пригоді досвід Данії щодо диверсифікації складу молодіжних рад. Українським громадам варто розробляти критерії і активності, щоб залучати ширше коло молодих людей – проводити виїзні зустрічі ради у різних районах міста, співпрацювати з центрами зайнятості для охоплення працюючої молоді, використовувати соцмережі для популяризації роботи молодіжних органів і заклику приєднуватися.

3.2. Пропозиції щодо вдосконалення механізмів участі молоді у прийнятті рішень Миколаївській міській територіальній громаді

Удосконалення механізмів участі молоді у прийнятті рішень у Миколаївській міській територіальній громаді потребує комплексного та системного підходу, що враховує наявні інституційні передумови, результати функціонування існуючих механізмів, рівень готовності молоді до залучення та специфіку сучасних викликів, зокрема безпекових, соціально-економічних і демографічних. Проведений аналіз засвідчив, що громада вже має сформовані базові інструменти участі, зокрема діяльність молодіжної ради, функціонування міського молодіжного простору, реалізацію молодіжного громадського бюджету, участь молоді в консультативно-дорадчих структурах та окремі практики залучення молоді до розроблення цільових програм. Разом із тим виявлені проблемні зони, такі як нерівномірність комунікації влади з різними групами молоді, недостатня адаптованість інформаційних ресурсів, фрагментарність залучення вразливих категорій молоді, недостатня прозорість консультаційних процесів та потреба у посиленні реального впливу молоді на зміст рішень, створюють підґрунтя для формування цілісних пропозицій щодо подальшого вдосконалення системи молодіжної участі в громаді.

У сучасних умовах участь молоді має розглядатися не як формальний елемент демократичного врядування, а як стратегічний ресурс розвитку громади, що забезпечує вироблення рішень, адаптованих до потреб нових поколінь, зміцнює довіру до місцевої влади, сприяє зниженню соціальної напруги, формує активну громадянську позицію та підвищує соціальну згуртованість. Відповідно пропозиції щодо вдосконалення механізмів участі повинні охоплювати інституційний, організаційний, комунікаційний, нормативно-правовий та освітньо-компетентнісний рівні, створюючи умови

для повноцінного переходу громади від інформування та консультування молоді до змістовного партнерства і співуправління.

З огляду на результати матриці оцінки ефективності молодіжної участі, де зафіксовано високі показники за блоками прозорості, активності молодіжної ради та наявності сталих механізмів участі, але нижчі - за відкритістю консультацій, системністю взаємодії та інклюзивністю, першочерговим завданням стає усунення недоліків, що перешкоджають переходу молодіжної участі на якісно новий рівень. Покращення доступності інформації, розширення можливостей для участі, забезпечення рівного доступу до участі для всіх груп молоді та впровадження сучасних цифрових рішень мають ключове значення для підвищення якості та результативності молодіжної участі у Миколаївській МТГ.

Перший напрям удосконалення механізмів участі молоді передбачає зміцнення інституційної спроможності існуючих молодіжних структур, насамперед молодіжної ради. Аналіз її діяльності засвідчує, що вона вже функціонує як активний суб'єкт діалогу з владою, але її вплив на ухвалення рішень може бути підсилений шляхом чіткого визначення процедур взаємодії з виконавчими органами, розширенням можливостей для підготовки експертних висновків, забезпеченням постійної присутності представників молодіжної ради в робочих групах, комісіях і дорадчих структурах. Це дозволить не лише підвищити якість молодіжних пропозицій, а й забезпечити сталість молодіжної позиції в управлінських процесах. Важливою є також імплементація практики щорічного публічного звіту молодіжної ради не лише про результати діяльності, а й про внесок у реальні управлінські рішення, що підвищить рівень відкритості та довіри до цього органу.

Важливим напрямом є модернізація міського молодіжного простору як інституції, що не лише забезпечує соціально-культурні активності, а й слугує базою для розвитку управлінської компетентності молоді. Розширення функцій молодіжного простору шляхом інтеграції освітніх компонентів, таких як навчальні програми з публічного управління, дебатні клуби, тренінги з

проектного менеджменту та адвокації, сприятиме формуванню покоління молодих людей, здатних ефективно брати участь у виробленні рішень. У сучасних умовах воєнного стану актуальним є створення в межах молодіжного простору ресурсного центру для роботи з вразливими групами молоді - внутрішньо переміщеними особами, молоддю, що пережила травматичний досвід, NEET-молоддю. Наявність фахового супроводу дозволить не лише відновлювати соціальну активність цих груп, а й залучати їх до участі, забезпечуючи інклюзивність молодіжної політики.

Не менш важливим є удосконалення комунікаційної політики органів місцевого самоврядування, оскільки ефективність молодіжної участі значною мірою залежить від доступності, актуальності, зрозумілості та адаптованості інформації для різних цільових груп. Виявлені за результатами оцінювання проблеми зі зрозумілістю інформації, її адаптацією для молодіжної аудиторії та нерівномірністю використання різних каналів комунікації потребують впровадження єдиної стандартизованої моделі інформування молоді. Така модель повинна враховувати різні інформаційні потреби молоді, використовувати сучасні цифрові платформи, забезпечувати мультиформатність контенту (текст, відео, інфографіка, сторіз, лаконічні огляди рішень), а також передбачати обов'язкову оцінку зрозумілості та ефективності повідомлень. Запровадження молодіжної версії рішень міської ради - коротких, доступних, адаптованих пояснень, сприятиме підвищенню рівня обізнаності та готовності молоді брати участь у процесах ухвалення рішень.

Розвиток інклюзивних форм участі є ключовим завданням для Миколаївської МТГ, оскільки сучасні реалії демонструють необхідність активного залучення вразливих категорій молоді, які часто не мають можливості брати участь у загальних заходах через соціальні, психологічні або економічні бар'єри. Для цього необхідно розробити та впровадити систему підтримки участі, що включає адаптацію комунікаційних матеріалів, забезпечення безбар'єрності приміщень, створення окремих програм

стимулювання участі молоді з ВПО, NEET-молоді, молоді в кризових життєвих обставинах. Зокрема, доцільно створити окремий напрям роботи молодіжної ради, який відповідатиме за інклюзивність участі, співпрацюватиме з соціальними службами та громадськими організаціями, що спеціалізуються на роботі з уразливими групами.

Важливою складовою розвитку молодіжної участі є запровадження дієвих механізмів відкритих консультацій. Наявні показники у блоці «Консультавання» вказують на недостатній рівень відкритості та прозорості процесів консультацій, що знижує потенціал участі молоді на цьому рівні. Для вирішення цієї проблеми необхідно створити та затвердити уніфіковану процедуру консультацій з молоддю, яка передбачатиме обов'язковість публікації попередніх рішень, планів, варіантів політики та матеріалів для обговорення; організацію офлайн- і онлайн-сесій; використання сучасних інструментів електронної участі; підготовку підсумкових звітів з чітким зазначенням того, які саме пропозиції молоді були враховані у фінальному рішенні. Така прозорість сприятиме не лише підвищенню залученості молоді, а й зміцненню довіри до місцевої влади.

Поглиблення партнерства між молоддю та органами місцевого самоврядування передбачає створення більш розгалужених механізмів співуправління. Існуючий у громаді бюджет участі є важливим інструментом, який уже справив позитивний вплив на рівень партнерної участі молоді, однак його потенціал можна значно розширити. Запровадження окремого молодіжного бюджету участі, який орієнтуватиметься на проекти молодих людей і реалізовуватиметься в рамках молодіжної інфраструктури громади, дозволить збільшити практичний вплив молоді на місцевий розвиток. Важливим також є включення молоді до процесів планування заходів, спрямованих на відновлення та розвиток громади після завершення війни, особливо у сферах освіти, культури, спорту, соціальної підтримки та громадської безпеки.

Окремої уваги потребує удосконалення нормативно-правової бази молодіжної політики громади. Для забезпечення системності процесів участі важливо затвердити окремий локальний акт, який би регулював механізми молодіжної участі та визначав форми залучення молоді до прийняття рішень. Такий документ має містити визначення понять, огляд форм участі, обов'язкові процедури консультацій, порядок взаємодії органів влади з молодіжною радою, вимоги до звітності, критерії оцінювання ефективності молодіжної політики та механізми підтримки участі вразливих категорій молоді. Це забезпечить передбачуваність, стабільність, прозорість і чіткість управлінських процесів.

Посилення компетентнісного потенціалу молодіжної участі є не менш важливим завданням. Оскільки ефективна участь потребує знань та навичок, необхідно регулярно проводити навчання молоді з питань публічного управління, стратегічного планування, комунікацій, адвокації, управління проєктами, використання електронних ресурсів громади. Такі навчальні програми мають бути інтегровані у діяльність молодіжного простору, закладів освіти, громадських організацій, підтримані міською радою та спрямовані на формування покоління молодих людей, що здатні не лише висловлювати свою позицію, а й обґрунтовувати її, аналізувати дані, готувати пропозиції та брати участь у складних процесах вироблення політик.

Розширення механізмів участі також потребує впровадження цифрових інструментів для підвищення можливостей залучення молоді. Мова йде про платформу молодіжної участі, яка має містити інтерактивні інструменти опитувань, петицій, обговорень, подання ініціатив, голосування за проєкти та моніторингу їх реалізації. Доступність такої платформи на смартфонах, зручність інтерфейсу, орієнтованість на молодіжну аудиторію дозволять значно збільшити залученість молоді, особливо тих, хто не бере участі у традиційних офлайн-форматах.

Удосконалення системи моніторингу та оцінювання молодіжної політики є ще одним ключовим напрямом. Розроблення щорічного звіту про

стан молодіжної участі, в якому оцінюватимуться рівні участі (інформування, консультування, діалог, партнерство), інституційні та практичні досягнення, кількісні та якісні показники участі молоді, дозволить забезпечити прозорість, контроль за виконанням завдань та формування довгострокових стратегій розвитку молодіжної політики. Такий звіт може базуватися на оновленій матриці оцінювання, адаптованій до нових потреб та умов, що виникають у громаді.

З огляду на значний відсоток молоді, яка вимушено змінила місце проживання через війну, важливо інтегрувати у молодіжну політику елементи підтримки соціальної адаптації та підвищення стресостійкості молодих людей. Молодіжні простори можуть стати центрами надання психологічної підтримки, проведення тренінгів із розвитку м'яких навичок, адаптації до нових умов, формування навичок самоврядування та участі у відбудові громади. Це дозволить забезпечити не лише соціальну інтеграцію молоді, а й її активне включення у процеси розвитку громади.

Важливим стратегічним напрямом є формування сталої моделі співпраці молоді з місцевою владою на принципах партнерства, довіри, відкритості та спільної відповідальності за прийняті рішення. Для цього необхідно забезпечити системну присутність молоді в усіх етапах управлінського циклу: визначенні проблем, формуванні альтернатив, ухваленні рішень, реалізації політик, моніторингу та оцінюванні результатів. Такий підхід сприятиме формуванню культури участі, яка стане невід'ємною частиною функціонування громади.

Отже, вдосконалення механізмів участі молоді у прийнятті рішень у Миколаївській міській територіальній громаді потребує комплексного, поетапного та інституційно забезпеченого підходу, що охоплює інституційні, організаційні, комунікаційні та компетентнісні зміни. Реалізація запропонованих заходів дозволить створити цілісну, ефективну та стійку систему молодіжної участі, яка сприятиме зміцненню демократичного

врядування, підвищенню якості рішень, розвитку громадянської активності та формуванню молоді як ключового суб'єкта сталого розвитку громади.

Висновки до розділу 3

Узагальнення результатів аналізу європейського досвіду та розроблених у роботі практичних пропозицій засвідчило, що подальший розвиток механізмів молодіжної участі в Україні та в Миколаївській міській територіальній громаді має ґрунтуватися на розбудові моделі партнерського врядування, орієнтованої на інклюзивність, сталість та реальне залучення молодих людей до вироблення управлінських рішень. Дослідження показало, що практики провідних європейських держав демонструють системність, стратегічність та мультиінституційну взаємодію, що дозволяє вибудувати повноцінні механізми участі молоді у формуванні політик на місцевому рівні. У цих країнах забезпечується не лише доступ молоді до консультацій та дорадчих органів, а й створюються умови для рівноправного партнерства, включення молоді у процеси співуправління, а також розвиток її компетентностей через інфраструктурні, освітні та комунікаційні інструменти.

Проведений аналіз засвідчив, що більшість європейських моделей участі спираються на три ключові принципи: інституційну сталість, нормативну визначеність та неперервну підтримку молодіжної інфраструктури. Саме завдяки цим засадам молодіжні ради, молодіжні парламенти, цифрові платформи участі та інші форми залучення молоді перетворюються з формальних структур на дієві механізми реального впливу молоді на публічну політику.

Проведене порівняння європейського досвіду із сучасним станом молодіжної участі в Миколаївській міській територіальній громаді дало змогу визначити, що громада має сформовані ключові інституційні передумови для розбудови сучасної моделі молодіжної політики, однак потребує подальшої систематизації, уніфікації та посилення механізмів участі. Миколаївська МТГ

демонструє стійкість молодіжних інституцій навіть за умов війни, наявність активної молодіжної спільноти та функціонування консультативно-дорадчих органів, однак ефективність їх роботи значною мірою залежить від рівня прозорості процедур, регулярності взаємодії з владою та забезпечення молодіжної участі у форматі партнерства. Аналіз показав, що важливо зміцнити механізми врахування рекомендацій молоді, розширити спектр інструментів консультацій та посилити інституційний статус молодіжних органів.

Розроблені пропозиції спрямовані на підвищення результативності молодіжної участі у Миколаївській МТГ шляхом оптимізації інституційної структури, удосконалення процесів планування та комунікації, розвитку цифрової взаємодії, створення системи моніторингу ефективності молодіжної політики та розбудови кадрового потенціалу молодіжного середовища. Особливу увагу приділено потребі інтегрувати молодіжні питання у стратегічні документи територіальної громади, впроваджувати регулярні консультації з молоддю, розвивати молодіжні простори як центри участі та навчання, а також формувати сталі партнерства між молоддю, органами влади, громадськими організаціями та міжнародними інституціями.

Таким чином, робимо висновок, що підвищення рівня молодіжної участі потребує поєднання нормативних, інституційних та практичних заходів, спрямованих на модернізацію підходів до взаємодії влади і молоді. Європейський досвід підтверджує, що дієвість механізмів співуправління залежить від рівня підзвітності влади, прозорості процесів, відкритості до діалогу, а також від можливостей для молоді реально впливати на прийняття рішень. Миколаївська міська територіальна громада має достатній потенціал для адаптації цих підходів, що дає підстави стверджувати про можливість формування сучасної, цілісної та ефективної моделі молодіжної участі, здатної забезпечити сталий розвиток громади, її демократичну стійкість та включення молоді як повноцінного суб'єкта місцевого врядування.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження системно проаналізовано теоретичні, нормативні та практичні аспекти молодіжної участі у процесах ухвалення рішень на місцевому рівні. Це дозволило комплексно оцінити стан, динаміку та ефективність механізмів залучення молоді, визначити ключові проблеми й бар'єри, узагальнити кращі практики європейського досвіду та сформувані обґрунтовані пропозиції щодо їхнього впровадження у Миколаївській міській територіальній громаді. На основі отриманих результатів сформульовано такі висновки:

1. Конкретизовано теоретичні засади процесу прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування. Встановлено, що процес ухвалення рішень є багаторівневим, циклічним та потребує дотримання чітких процедур, визначених законодавством. Проаналізовано зміст, структуру та особливості управлінських рішень, розкрито їх роль у забезпеченні ефективності місцевого самоврядування. Показано, що прийняття рішень поєднує раціональний аналіз, оцінку альтернатив, інституційні механізми та взаємодію зі стейкхолдерами.

2. Уточнено зміст державної молодіжної політики як інструменту залучення молоді до місцевого врядування. Доведено, що сучасна державна молодіжна політика ґрунтується на принципах партнерства та співуправління, передбачає розширення можливостей участі молоді та створює інституційні умови для її впливу на управлінські процеси.

3. Досліджено інституційні та практичні механізми забезпечення молодіжної участі у Миколаївській міській територіальній громаді. Виявлено, що Миколаївська МТГ має розвинену інфраструктуру молодіжної політики, яка включає молодіжну раду, спеціалізований підрозділ ОМС відповідальний за реалізацію молодіжної політики в громаді, молодіжний простір та інструменти публічних консультацій. Разом із тим, ідентифіковано проблеми,

пов'язані з нерівномірною інформованістю молоді, частковою формальністю консультацій та обмеженою інтеграцією молодіжних рекомендацій у рішення органів влади.

4. Проведено оцінку ефективності молодіжної участі в управлінських процесах громади. Установлено, що рівень участі молоді в Миколаївській МТГ є достатньо високим і характеризується позитивною динамікою. Водночас визначено потребу у підвищенні результативності механізмів участі, зміцненні зворотного зв'язку та розширенні можливостей молоді впливати на зміст управлінських рішень.

5. Проаналізовано європейський досвід забезпечення молодіжної участі та можливості його адаптації. Узагальнено, що європейські моделі молодіжної участі, такі як: молодіжні парламенти, цифрові платформи, консультаційні механізми, партисипаторне бюджетування, можуть бути впроваджені в умовах українських громад. Доведено, що адаптація таких практик сприятиме підвищенню залученості молоді та ефективності місцевого врядування.

6. Розроблено та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення механізмів забезпечення участі молоді у прийнятті рішень на рівні Миколаївської МТГ, а саме:

- передбачити системну інтеграцію молодіжної ради в управлінські процеси громади, визначити чіткі процедури взаємодії з виконавчими органами, розширити можливості для підготовки експертних висновків та гарантувати постійну присутність представників молодіжної ради у робочих групах та комісіях ОМС;

- створити ресурсний центр підтримки різних груп молоді: ВПО, NEET-молоді та молоді у СЖО на базі Миколаївського міського молодіжного простору;

- запровадити стандарти молодіжно орієнтованої комунікації на рівні ОМС громади;

- створити платформу молодіжної участі з можливістю опитувань, ініціатив, голосування та моніторингу рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Т. Ю. Участь молоді у процесах прийняття рішень // Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : програма та тези Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Сучасний науково-педагогічний дискурс окреслення і вирішення соціальних питань» (Миколаїв, 16–20 листоп. 2020 р.). – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 79-81.
2. Аналіз утворення молодіжних рад в Україні станом на грудень 2023 року // Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/news/analiz-utvorennia-molodizhnykh-rad-v-ukraini>.
3. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень: навч.-метод. матеріали / І. В. Рейтерович, С. В. Ситник ; уклад. В. М. Гаврилюк. Київ : НАДУ, 2013. 56 с.
4. Баханов О. Відповідність цілей молодіжної стратегії ЄС на 2019 – 2027 роки глобальним цілям сталого розвитку (ЦСР) на 2015 – 2030 роки в контексті сфер соціального впливу на суспільство і молодь. Вісн. НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2021. Т. 1. № 1. С. 8–13.
5. Бікулов Д.Т., Заїка О.В., Краснокутський О.В. Партнерська стратегія розвитку механізмів участі молоді у муніципальному управлінні // Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія «Державне управління». – 2023. – Т.34 (73), №6. – С.183-189.
6. Брюшкова Н. О., Ніколюк О. В., Удовиця О. Ф. Особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/41.pdf.
7. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Ваганова Л. В., Юричина І. А., Карпанасюк О. С. Управлінське рішення як форма реалізації організаційної функції державного управління // Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 1. С. 94–98.

9. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад: навч. посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

10. Войтик О. Є. Особливості прийняття управлінських рішень в органах місцевого самоврядування / О. Є. Войтик // Демократичне врядування. 2023. Вип. 1 (31). С. 63–74. URL: [https://d-governance.com.ua/web/uploads/pdf/DG_1\(31\)_63-74.pdf](https://d-governance.com.ua/web/uploads/pdf/DG_1(31)_63-74.pdf).

11. Герасименко Н. О. Активізація роботи молодіжних центрів в умовах воєнного стану : кваліфікаційна робота / наук. кер. - доктор філософії, старший викладач І. О. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 48 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11005>.

12. Громадська Н. Ефективність прийняття державно-управлінських рішень: особливості використання політичного аналізу / Громадська Н., Андріяш В. // Публічне управління та регіональний розвиток. – 2020. – № 8. – С. 445-470.

13. Громадська Н. Оцінювання державно-управлінських рішень: моделі та критерії / Громадська Н., Андріяш В., Малікіна О. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2021. – № 9. – URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2201>

14. Дабагян, І.М., Павловська, Л.І. Сучасна молодіжна політика в Європі (на прикладі Німеччини). Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, (2), 140–145. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_2/29.pdf.

15. Деякі питання Українського молодіжного фонду : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2023 № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2023-%D0%BF#Text>.

16. Дорош Б. Й. Моделі застосування бюджету участі: європейський досвід і перспективи застосування в Україні. Бізнес Інформ. 2019. № 2 (493). С. 58- 63.

17. Драпушко Р., Горінов П., Попатенко М., Філик Н. Молодіжна політика України через призму демографічних: стан та тенденції / Р. Драпушко, П. Горінов, М. Попатенко, Н. Філик // Державна сімейна та молодіжна політика: законодавство, методи та практики. Київ : ДІСМП, 2022. № 1. С. 31- 38.

18. Європейська хартія участі молоді в суспільному житті на місцевому та регіональному рівнях : Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. Київ, 2015. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>.

19. Єрмоленко І. Молодіжні ради як інструмент формування та реалізації молодіжної політики в Україні // Вісник Львівського ун-ту. Серія «Філософсько-політологічні студії». – 2022. – №45. – С.111-116.

20. Єрмоленко І.В. Роль молоді у формуванні молодіжної політики в Україні: виклики та можливості // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2023. – №1(57). – С. 57-64.

21. Каталог Кращих практик молодіжної роботи 2022-2023. 2024. URL: <https://www.youth-worker.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/smoll-kataloh-2.pdf>

22. Коврига О. С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні / О. С. Коврига // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 67–72.

23. Конкурс проєктів : розділ офіційного сайту Миколаївської міської ради. URL: <https://mkrada.gov.ua/content/konkurs-proektiv-program.html>

24. Котковський В. С., Черниш Т. В., Богатирьова М. О. Організація роботи молодіжних центрів та просторів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. Національний університет «Одеська юридична академія». 2022. Вип. 94. С. 51– 57. URL: http://www.apdp.in.ua/v94/94_2022.pdf#page=51

25. Лащук Я. М. Організаційний механізм прийняття управлінських рішень у публічній сфері // Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 16. С. 113–117.

26. Левченко Н. Аналіз нормативних документів у сфері молодіжної роботи: міжнародний аспект / Н. Левченко // Цифровий репозитарій

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. – 2021. –

URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36530>

27. Леута О.С., Псьота О.В. Електронні петиції як новий механізм комунікації влади та суспільства. URL: http://lsej.org.ua/3_2018/11.pdf

28. Лушагіна Т., Соловійова А. Особливості взаємодії молоді з органами державної влади та місцевого самоврядування. Науковий журнал «ПОЛІТИКУС». 2021. Випуск 2. С. 47-52

29. Мартиненко В. Ф. Розроблення, ухвалення й реалізація рішень публічного управління в контексті викликів сучасності // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/6.pdf

30. Методологія оцінки громадянської участі у прийнятті політичних рішень на рівні територіальних громад / Громадська організація «Європейський діалог». – Львів : ГО «Європейський діалог», 2024. – URL: <https://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/07/Metodologiya-otsinki-gromadyanskoyi-uchasti.pdf>

31. Миколаївська міська рада : офіційна сторінка в соціальній мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/mkradagov>

32. Миколаївська міська рада : офіційний сайт. URL: <https://mkrada.gov.ua>

33. Миколаївська міська рада. Результати опитування щодо потреб і викликів, з якими стикаються молоді люди в Миколаївській міській територіальній громаді. URL: <https://mkrada.gov.ua/files/000A/Опитування.pdf>

34. Миколаївська міська рада. Стратегія розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року: стратегічний документ Миколаїв, 2024. – URL: https://mkrada.gov.ua/files/EKONOMIKA/СтратегіяМіста_01.02.2024.pdf

35. Миколаївський міський молодіжний простір : офіційна сторінка в соціальній мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/molod.mk.ua>

36. Миколаївський міський молодіжний простір : офіційна сторінка в соціальній мережі Instagram. URL: <https://instagram.com/molod.mk>

37. Миколаївський міський молодіжний простір : офіційна сторінка в соціальній мережі Instagram. URL: <https://www.instagram.com/hvylya.mk>
38. Миколаївський міський молодіжний простір : офіційна сторінка в соціальній мережі TikTok. URL: <https://www.tiktok.com/@hvylya.mk>
39. Миколаївський міський молодіжний простір : офіційний канал у месенджері Telegram. URL: <https://t.me/mkmlod>
40. Міністерство молоді та спорту України. Близько 40% молодих людей вимушено змінили своє постійне місце проживання. – Урядовий портал. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minmolodsportu-blizko-40-molodih-lyudej-vimusheno-zminili-svoeye-postijne-misce-prozhivannya>
41. Модель участі молоді в процесах ухвалення рішень // Децентралізація : офіційний сайт. – 2018. – 23 жовт. – URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9931>
42. Молодіжна політика: оновлення засад та механізмів / Володимир Купрій // Портал «Децентралізація». 16.03.2021. URL: <https://decentralization.ua/news/13357>
43. Молодіжний громадський бюджет : розділ офіційного сайту Миколаївської міської ради. URL: <https://mkrada.gov.ua/content/molodizhniy-byudzheth.html>
44. Молодіжний громадський бюджет Миколаївської міської територіальної громади : платформа проєктів. URL: <https://budget.e-dem.ua/4810100000/projects>
45. Молодіжний працівник : офіційний вебсайт програми. URL: <https://www.youth-worker.org.ua/>
46. Молодіжний простір у Миколаєві. Результати опитування // U-Report Україна. – 2024. – 11 жовт. – URL: <https://ukraine.ureport.in/opinion/7554>
47. Національна молодіжна стратегія до 2030 року : Указ Президента України від 12.03.2021 № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021>

48. Національне агентство з питань запобігання корупції. Організаційно-правові аспекти призначення та забезпечення функціонування уповноважених з антикорупційної діяльності в органах місцевого самоврядування та на підприємствах, установах, організаціях, що перебувають у комунальній власності територіальних громад : методичні рекомендації. Київ : НАЗК, 2024. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2024/Org-pravovi-aspekty-pryznachennya-ta-zabezpechennya-funktsionuvannya-UO.pdf>

49. Острог – Молодіжна столиця України – зібрав лідерів на Всеукраїнському форумі // Міністерство молоді та спорту України. 19.09.2024. URL: <https://mms.gov.ua/news/ostrokh-molodizhna-stolytsia-ukrainy-zibrav-lideriv-na-vseukrainskomu-forumi>

50. Питання Ради з молодіжних питань : Указ Президента України від 17.01.2022 № 14/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/14/2022>

51. Положення про національний конкурс «Молодіжна столиця України». URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-140/polozhennya_pro_konkurs.pdf

52. Практичний посібник АМУ для громад (п'ять модулів). Київ: Асоціація міст України, 2020. URL: <https://auc.org.ua/novyna/predstavlyayemo-praktychnyy-posibnyk-amu-dlya-gromad-pyat-moduliv>

53. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування : Закон України від 20.09.2024 № 3703-IX. Набрал чинності 08.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20>

54. Про внесення змін до розпорядження міського голови від 07.10.2021 № 329р «Про затвердження складу експертної ради з визначення кандидатів для призначення стипендії міського голови та міської ради, яку очолює заступник міського голови згідно з розподілом обов'язків, для талановитих студентів, які навчаються у закладах вищої освіти, закладах фахової передвищої освіти та закладах професійної (професійно-технічної) освіти м. Миколаєва» (зі змінами та доповненнями) : розпорядження Миколаївського міського голови від 29.10.2024 № 369р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/45941.html>

55. Про внесення змін до розпорядження міського голови від 14.05.2025 № 182р «Про утворення робочої групи з розробки проєкту міської цільової програми «Молодіжна політика» на 2026–2030 роки» : розпорядження Миколаївського міського голови від 24.06.2025 № 272р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/48873.html>

56. Про внесення змін до розпорядження міського голови від 20.11.2009 № 742р «Про створення ради з питань молодіжної політики при міському голові» (зі змінами) : розпорядження Миколаївського міського голови від 07.06.2024 № 150р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/44295.html>

57. Про внесення змін до розпорядження міського голови від 20.11.2009 № 742р «Про створення ради з питань молодіжної політики при міському голові» (зі змінами) : розпорядження Миколаївського міського голови від 26.09.2025 № 491р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/49832.html>

58. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

59. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

60. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>

61. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

62. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 р. №79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>

63. Про затвердження міської цільової програми «Молодіжна політика» на 2022-2025 роки : рішення Миколаївської міської ради від 23.12.2021 № 12/183. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/38968.html>

64. Про затвердження Положень про виконавчі органи Миколаївської міської ради : рішення Миколаївської міської ради від 23.02.2017 № 16/32 (зі змінами). URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/26076.html>

65. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка : постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовт. 2011 р. № 1049 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1049-2011-%D0%BF>

66. Про затвердження Порядку реалізації програм, проектів та проведення заходів державної політики у молодіжній сфері та сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : наказ Міністерства молоді та спорту України від 03 берез. 2016 р. № 808. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-16#Text>

67. Про затвердження Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2022 № 1011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1011-2022-%D0%BF#Text>

68. Про затвердження Програми економічного і соціального розвитку м. Миколаєва на 2024-2026 роки : рішення Миколаївської міської ради від 23.12.2023 № 27/9. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/42621.html>

69. Про затвердження Стратегії розвитку Миколаївської міської територіальної громади на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації: рішення Миколаївської міської ради від 25 квіт. 2024 р. № 31/12 URL: https://mkrada.gov.ua/files/EKONOMIKA/решення_31-12_від_25.04.2024.pdf

70. Про затвердження структур та Положень про структурні підрозділи виконавчого комітету Миколаївської міської ради: розпорядження

Миколаївського міського голови від 03.03.2017 № 54р (зі змінами). URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/26095.html>

71. Про затвердження типових положень про молодіжні ради : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF>

72. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

73. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

74. Про створення молодіжного простору «Миколаївський міський молодіжний простір» : рішення виконавчого комітету Миколаївської міської ради від 10 квіт. 2024 р. № 574. – URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/43784.html>

75. Про створення ради з питань молодіжної політики при міському голові: розпорядження Миколаївського міського голови від 20.11.2009 № 742р (зі змінами). URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/23594.html>

76. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.08.2025 № 840-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/840-2025-%D1%80>

77. Про утворення робочої групи з розробки Молодіжної стратегії Миколаївської міської територіальної громади : розпорядження Миколаївського міського голови від 16.07.2025 № 312р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/49053.html>

78. Про утворення робочої групи з розробки проекту Порядку функціонування Миколаївського міського молодіжного простору : розпорядження Миколаївського міського голови від 01.02.2024 № 22р. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/43317.html>

79. Ротар Н. Діджиталізація політичної участі громадян Європейського Союзу як інструмент подолання дефіциту демократії. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2022. № 45, С.163-175.

80. Сенкевич Олександр. Офіційна сторінка Миколаївського міського голови в соціальній мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/SenkevichNikolaev>

81. Снітчук М. О. Підготовка та прийняття управлінських рішень. URL: <https://www.scribd.com/document/796286469/pidgotovka-ta-priynattia>

82. Солових В., Радіонова Л., Каротєєва Г. Громадська участь як один з базових елементів партисипативної демократії // Цифровий репозиторій ХНАМГ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33757551.pdf>

83. Сторожук Р. П. Зарубіжний досвід реалізації молодіжної політики. Державне будівництво: електрон. наук. фахове вид. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. № 1. URL: www.nbuu.gov.ua/e-journals/DeBu/2006-1/index.html

84. Сухий Н., Юрик Н. Особливості прийняття управлінських рішень в сфері публічного управління / Н. Сухий, Н. Юрик // Матеріали І міжрегіональної наук.-практ. конференції «Проблеми публічного управління та адміністрування в умовах реформ». Тернопіль : ТНТУ, 2019. С. 69–70. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/28303/2/MNPK_2019_Suhiy_N-Features_of_decision_making_69-70.pdf

85. Терент'єва О.Л. Молодіжна політика як інвестиція в майбутнє громади: необхідні передумови // Матеріали І Міжнародних педагогічних читань пам'яті Є.М. Хрикова, квітень 2025 р. – С. 130-138.

86. Типовий статут територіальної громади : практичний посібник Асоціації міст України для громад. Модуль 1. К. : Асоціація міст України, 2020. 69 с. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/modul_1.pdf

87. У Миколаєві планують створити міський молодіжний центр: проєкт простору представили молоді // Миколаївська міська рада : офіційний сайт. URL: <https://mkrada.gov.ua/news/19609.html>

88. У центрі уваги – молодіжна робота : посібник до Рекомендації СМ/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу / Нік Паддісон, Сніжана Бачлія Кнох; ред. Мара Джорджеску, Антьє Ротемунд. Страсбург : Рада Європи, 2020. 60 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobotnictvo%20z%20radoy%20EU/ukr-youth-work-in-the-spotlight.pdf

89. Хаустова М. Вплив е-демократії на суспільний розвиток в Україні: теоретико-практичний підхід. Право та інновації. 2022. № 3 (39). С. 7–16.

90. Чередник В. А. Теоретична сутність поняття «управлінське рішення» та класифікація управлінських рішень / В. А. Чередник // Економічний вісник університету. 2016. Вип. 31(1). С. 189-193.

91. Як сьогодні формується молодіжна політика в громадах: тези з брифінгу мерів – Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/news/18431>

92. Яремко І. І. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в системі публічного управління / І. І. Яремко // Грааль науки. 2021. № 7. С. 57–61. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.27.08.2021.007>

93. «Я хочу змінювати». Як молодіжні ради стають сильнішими та відновлюють громади // Програма розвитку ООН в Україні (ПРООН). 30.06.2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/stories/ya-khochu-zminyuvaty-yak-molodizhni-rady-stayut-sylnishymy-ta-vidnovlyuyut-hromady>

94. «Every decision that the government makes affects us!» // Nordic Welfare Centre: News. – 2022. – 31 Oct. – URL: <https://nordicwelfare.org/en/nyheter/every-decision-that-the-government-makes-affects-us>

95. Conseil d'orientation des politiques de jeunesse // Wikipédia, l'encyclopédie libre. – URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_d%27orientation_des_politiques_de_jeunesse

96. General context // Youth Wiki. Finland / European Education and Culture Executive Agency (EACEA). – Last update: 17 June 2025. – URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/51-general-context> (96)

97. Hart R. A. Children's participation from tokenism to citizenship / R. A. Hart // UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992. – URL: <https://participationpool.eu/wp-content/uploads/2020/05/Hart-R.-1992-Children-Participation-from-Tokenism-to-Citizenship.pdf>

98. NJR – Dutch National Youth Council. URL: <https://www.njr.nl/english>

99. Susskind L., & Carson L. (2008). The IAP2 Spectrum: Larry Susskind, in Conversation with IAP2 Members. International Journal of Public Participation. 2 (2). P. 67–84.

100. Youth councils in Denmark – we focus on the format / We Do Democracy. – 2025. – 17 Sept. – URL: <https://www.wedodemocracy.com/youth-councils-in-denmark-we-focus-on-the-format>

101. Youth matters // KS – The Norwegian Association of Local and Regional Authorities : KS in English. – 2022. – 19 Oct. – URL: <https://www.ks.no/om-ks/ks-in-english/youth-matters>

102. Youth Matters: A Step-by-Step Booklet for Building a Strong Youth Council // Council of European Municipalities and Regions (CEMR). – 2023. – 16 Feb. – URL: <https://ccre-cemr.org/impactgoal-society/youth-council>

103. Youth people's participation in policy-making [Електронний ресурс] // Youth Wiki. Netherlands / European Education and Culture Executive Agency (EACEA). – Last update: 10 Nov. 2025. – URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/netherlands/54-young-peoples-participation-in-policy-making>

104. Youth representation bodies // Youth Wiki. Germany / European Education and Culture Executive Agency (EACEA). – Last update: 28 Nov. 2023. – URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/53-youth-representation-bodies>

105. Youth representation bodies // Youth Wiki. Sweden / European Education and Culture Executive Agency (EACEA). – 26 June 2025. – URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/53-youth-representation-bodies>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Модель участі молоді розроблена Міністерством молоді та спорту України в партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ)

Деталізована шкала оцінки ефективності залучення молоді до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування Миколаївської міської територіальної громади

Рівень участі	Критерії базової оцінки		Бали, виставлені за критеріями					Сума балів	
	Показники	Індикатори	0	0.25	0.5	0.75	1.0		
Інформування	1. Доступність даних	1.1. Документи громади, відкриті для вільного доступу (стратегія розвитку, бюджет, програми), особливо тих, що стосуються молоді або впливають на неї (наявність оприлюднених молодіжних програм, звітів тощо).	Відсутні на сайті	Опубліковані частково. Відсутня функція «пошук документів»	Опубліковані частково. Є функція пошуку документів.	Опубліковані повністю, але відсутня можливість автоматичного пошуку документів.	Опубліковані повністю у відповідних рубриках сайту, працює функція «пошук документів».		
		1.2. Наявність проєктів офіційних документів які виносяться на публічні обговорення.	Відсутні на сайті	Опубліковані частково. Відсутня функція «пошук документів»	Опубліковані частково. Є функція пошуку документів.	Опубліковані повністю, але відсутня можливість автоматичного пошуку документів.	Опубліковані повністю у відповідних рубриках сайту, працює функція «пошук документів».		
	2. Публічність органів місцевого самоврядування	2.1. Офіційні інформаційні ресурси, орієнтовані на молодь	Відсутні	-	Є розділ присвячений молоді, молодіжній	-	Є розділ присвячений молоді, молодіжній		

					політиці/молодіжній роботі на офіційному сайті але відсутні додаткові канали інформації для молоді (соціальні мережі, TikTok, Instagram)		політиці/молодіжній роботі на офіційному сайті , в громаді є додаткові канали інформації для молоді (соціальні мережі, TikTok, Instagram)		
		2.2. Частота оновлення інформації, активного інформування громадян.	Інформування мешканців відбувається не регулярно і хаотично	Публікується інформація про важливі заходи, але недостатньо регулярно	На сайті регулярно публікується детальна інформація про важливі заходи, оголошення, сторінки громади у соціальних мережах відсутні/Або навпаки – активне інформування у соціальних мережах і брак інформації на сайті	На сайті регулярно публікується детальна інформація, на сторінці у соціальних мережах інформації недостатньо , вона публікується з меншою регулярністю/Або навпаки	На сайті та офіційній сторінці громади у соціальних мережах регулярно публікується детальна інформація		
		2.3. Проінформованості молоді про діяльність місцевої влади та можливості участі.	Молодь не має доступу до інформації .	-	Молоді оцінює свій рівень поінформованості як “задовільн	-	Молодь оцінює рівень поінформованості як “відмінний		

					ий”.		”		
		2.4. Якісне відображення рівня довіри молоді до повідомлень від влади.	Довіра відсутня	-	Молодь частково довіряє інформації	-	Молодь повністю довіряє інформації		
	3. Актуальність та зрозумілість інформації	3.1. Адаптованість повідомлень для молоді – простота мови, використання візуальних матеріалів, пояснення, чому це важливо для молодого покоління.	Інформація не адаптована та незрозуміла.	Використовується візуалізація, але інформація занадто складна “бюрократизована” та розрахована на більш “дорослу” молодь (25-35 років).	Інформація більш адаптована для ширшого кола молоді, але вона залишається “бюрократизованою” з використанням складних правових дефініцій.	Проста мова подачі інформації, але відсутня візуалізація та роз’яснення.	Інформація добре адаптована та повністю зрозуміла.		
		3.2. Відповідність каналів інформування потребам молоді	Канали інформування відсутні.	Інформація не цікава не відповідає потребам молоді.	Інформація інколи цікава та відповідає потребам молоді, але вона публікується виключно на офіційному сайті	Інформація цікава та відповідає потребам, але вона публікується виключно на офіційному сайті ОМС.	Інформація цікава та відповідає потребам публікується в усіх каналах комунікації.		

					ОМС.				
Консультування	1. Забезпечення умов для участі молоді	1.1. Інструменти для збору думки молоді (онлайн-опитування, громадські слухання щодо молодіжних питань, електронні петиції тощо).	Відсутні	-	Використовується тільки один інструмент	-	Використовується широкий спектр інструментів.		
		1.2. Наявність молодіжних консультативно-дорадчих органів.	Відсутні	-	-	-	Наявні		
		1.3. Участь молоді у загальних громадських консультаціях, слуханнях, робочих комісіях та групах при ОМС.	Молодь не бере участь	-	-	-	Молодь бере участь		
		1.4. Навчання та заходи з неформальної освіти молоді щодо процесів партисипації молоді.	Заходи не проводяться	Заходи проводяться не більше 1 разу на рік	Заходи проводяться не більше 1 разу на півріччя	Заходи проводяться не більше 1 разу на квартал	Заходи проводяться щомісяця.		
		1.5. Стратегічні та планувальні документи розроблені із пропозиціями молоді.	Стратегічні та планувальні документи розробляються та ухвалюються без врахування думки молоді і не проходять процедуру	Лише деякі планувальні документи громади підлягають консультаціям із громадськістю. Проекти документів не завжди публікуються вчасно, пропозиції	Лише деякі планувальні документи громади підлягають консультаціям із громадськістю. Проекти документів не завжди публікуються вчасно,	Те ж саме, що в попередньому пункті, за винятком програми соціально економічного розвитку та інших місцевих програм.	Стратегії, містобудівна документація, документи просторового планування, програми соціально-економічного розвитку, інші		

			консультацій з молоддю.	мешканців не публікують ся, не відомо, чи вони розглядають ся та враховують ся.	пропозиції мешканців публікують ся, розглядають ся та враховують ся.		важливі місцеві програми, бюджет ухвалюють ся після процедури громадських слухань, громадських обговорень, онлайн консультацій чи внесення пропозицій з боку мешканців. Усі проекти документів публікують ся завчасно, створюється можливість для внесення пропозицій, пропозиції мешканців публікують ся, розглядають ся та враховують ся.		
--	--	--	-------------------------	---	--	--	---	--	--

	2. Відкритість та прозорість процесів	2.1. Відкритість засідань комісій, виконавчого комітету, сесій міської ради.	Для мешканців закритий доступ до засідань постійних депутатських комісій та виконкому на нормативному рівні нормативно	1) Мешканці можуть вільно відвідувати засідання депутатських комісій та виконкому. Засідання завчасно не анонсуються. Питання порядку денного не публікуються у відкритому доступі заздалегідь. Правила участі громадян у засіданнях не регламентуються відповідним нормативно-правовим актом ОМС. Мешканці не користувалися своїм правом і не відвідували засідання. 2)Або: доступ мешканців до засідань суттєво обмежений. Засідання завчасно не анонсуються	Мешканці можуть вільно відвідувати засідання депутатських комісій та виконкому. Порядок денний не публікується у відкритому доступі заздалегідь. Правила участі громадян у засіданнях не регламентуються відповідним нормативно-правовим актом ОМС. Мешканці користувалися своїм правом і відвідували засідання.	Мешканці можуть вільно відвідувати засідання депутатських комісій та місцевої ради. Порядок денний публікується у відкритому доступі заздалегідь. Правила участі громадян у засіданнях не регламентуються відповідним нормативно-правовим актом ОМС (або акт ухвалений, але не опублікований). Мешканці користувалися своїм правом і відвідували засідання. На нормативному рівні не забезпечено	Мешканці можуть вільно відвідувати засідання депутатських комісій та виконкому. Порядок денний публікується у відкритому доступі заздалегідь. Правила участі громадян у засіданнях регламентуються відповідним нормативно-правовим актом ОМС. Мешканці неодноразово користувалися своїм правом і відвідували засідання. На нормативному рівні забезпечено право мешканців на виступ.		
--	---------------------------------------	--	--	---	--	--	--	--	--

						право мешканців на виступ.			
		2.2. Врахування пропозицій молоді.	Пропозиції не враховуються	-	Пропозиції враховуються частково, за умови доцільності та відповідності вимогам законодавства.	-	Пропозиції враховуються повністю, за умови доцільності та відповідності вимогам законодавства.		
	3. Забезпечення системи зворотного зв'язку	3.1. Функціонування системи подачі звернень.	У громаді не функціонує система реагування на звернення.	-	У громаді функціонує система реагування на звернення. Звернення не реєструються, невідомо, чи вони доводяться до відома відповідальних осіб і чи ті реагують на них.	-	У громаді функціонує система реагування на звернення. Звернення реєструються, є чітко визначені процедури відпрацювання звернень та інформування про їх виконання.		
Діалог	1. Активність молодіжної ради	1.1. Число засідань молодіжної ради на рік; кількість рекомендацій чи рішень, напрацьованих молодіжною радою і переданих на розгляд міській раді.	Рада не збирається впродовж року та не передає на розгляд ОМС напрацьовані рішення	Рада збирається з порушенням регламенту роботи, та не передає на розгляд ОМС напрацьовані рішення	Рада збирається без порушень регламенту роботи, але не передає рішення на розгляд ОМС	Рада збирається без порушень регламенту роботи, але передає частково рішення.	Рада збирається без порушень регламенту роботи, та передає розгляд ОМС всі напрацьовані рішення		

	2. Системність комунікації	2.1. Наскільки взаємодія є системною, а не випадковою.	Регулярних контактів посадових осіб ОМС з молоддю майже або взагалі не відбувається	У громаді зрідка відбуваються прийоми громадян, ніхто з посадових осіб публічно не звітує	У громаді відбуваються прийоми громадян обмеженим колом посадових осіб. Звітує лише голова на засіданні сесії.	У громаді відбуваються виїзні прийоми громадян, але обмеженим колом відповідальних осіб, публічно звітує лише голова.	У громаді регулярно відбуваються виїзні прийоми громадян посадовими особами ОМС, депутатам, а також відкриті публічні звіти, відкриті зустрічі з молоддю		
	3. Взаємодія з вразливими групами молоді	3.1. Створення правових умов для співпраці з вразливими групами молоді (ВПО, СЖО, НЕЕТ-молоді)	ОМС не ухвалило відповідний акт(и)	-	ОМС ухвалило нормативно-правовий акт (акти), який опосередковано згадує про співпрацю з вразливими групами (комісія, програма).	-	ОМС ухвалило нормативно-правовий акт (акти), який регламентує співпрацю з вразливими групами (комісія, програма), чітко окреслює її правовий статус та правові наслідки ухвалених нею рішень. В громаді діють галузеві програми та інші нормативно-правові акти місцевого		

							рівня		
Партнерство	1. Бюджет участі	1.1. Функціонування бюджету участі	Громадський бюджет не функціонує і не прийнято рішення про його запровадження.	-	Громадський бюджет ще не функціонує, але прийнято Положення про його запровадження	-	Громадський бюджет функціонує.		
		1.2. Функціонування конкурсів програм, проєкти, заходів, які реалізуються у громаді молодіжними громадським організаціями за рахунок бюджету Миколаївської міської територіальної громади.	В громаді відсутні додаткові ініціатив підтримки молоді.	-	В громаді розроблені додаткові механізми, але вони ще не функціонують	-	В громаді функціонують додаткові механізми.		
	2. Інституціоналізація партнерства	2.1. Ступінь формалізації співпраці між владою та молоддю. Сюди входить наявність підписаних меморандумів, угод про співпрацю з молодіжними організаціями.	Відсутні меморандуми між ОМС та ГО	-	-	-	Наявні меморандуми між ОМС та ГО		
		2.2. Постійно діючі робочі групи поза рамками процесу стратегічного планування.	Такі робочі групи не створювалися	У громаді створено одну постійно діючу робочу групу за участі ГО та активних мешканців, яка бере участь у розробці документів,	У громаді створено одну постійно діючу робочу групу за участі ГО та активних мешканців, яка бере участь у розробці	У громаді створено одну постійно діючу робочу групу за участі ОГС та активних мешканців, яка бере участь у розробці	У громаді створено одну постійно діючу робочу групу за участі ОГС та активних мешканців, яка бере участь у розробці	У громаді створено кілька постійно діючих робочих груп за участі ГО та активних мешканців, які беруть участь у розробці	

				<p>плануванні заходів, напрацюванні пропозицій. Робоча група формалізована відповідним актом ОМС та проводить засідання раз на рік або рідше. У засіданнях беруть участь лише члени Робочої групи</p>	<p>документів, плануванні заходів, напрацюванні пропозицій. Робоча група формалізована відповідним актом ОМС та проводить засідання раз на рік або рідше. Засідання робочої групи є відкритими, до їх роботи можуть додатково залучатися усі бажаючі мешканці.</p>	<p>документів, плануванні заходів, напрацюванні пропозицій. Робоча група формалізована відповідним актом ОМС та проводить засідання кілька разів на рік. Засідання робочої групи є відкритими, до їх роботи можуть додатково залучатися усі бажаючі мешканці.</p>	<p>документів, плануванні заходів, напрацюванні пропозицій. Робочі групи формалізовані відповідним актом ОМС та проводять засідання кілька разів на рік. Засідання робочої групи є відкритими, до їх роботи можуть додатково залучатися усі бажаючі мешканці.</p>		
--	--	--	--	---	--	---	---	--	--

Результати фокус-групового дослідження молоді Миколаївської міської територіальної громади

Мета: скласти характеристику молоді людини, мешканця Миколаївської міської територіальної громади, за віковими групами. Визначити сильні та слабкі сторони, потреби очікування та прагнення молоді.

Завдання дослідження:

1. Визначити потреби молоді Миколаївської міської територіальної громади;
2. Дослідити очікування та бачення молоді щодо розвитку громади.
3. Створити “портфоліо” молоді людини за віковими групами: 14-17 років, 18-23 років, 24-28 років та 29-35 років.

Цільова аудиторія:

14-17 років: здебільшого охоплює учнівську молодь, яка визначається з освітніми та професійними орієнтирами й набуває досвіду участі в суспільному житті;

18-23 років: молодь зазвичай здобуває фахову передвищу або вищу освіту, поєднує навчання з початком трудової діяльності та шукає шляхи самореалізації;

24-28 років: молодь, як правило, вже визначилася з професійними пріоритетами, але часто стикається з труднощами офіційного працевлаштування й забезпечення гідних умов праці. Частина цієї вікової групи бере участь у захисті України;

29-35 років: молодь має професійний, управлінський або науковий досвід, часто потребує перекваліфікації, формує сім'ї, виховує дітей та активно залучається до суспільного життя країни, захищає незалежність, державний суверенітет та територіальну цілісність України.

Метод збору даних: фокус-групове обговорення. Обговорення дозволяє дослідити відношення молоді до важливих соціально-економічних питань розвитку громади. Було проведено чотири фокус-групи (по одній на кожен вікову категорію). Кількість учасників у кожній групі складала 10 осіб. Тривалість кожної сесії 2 години. Сесії проходили в Миколаївському міському молодіжному просторі з залученням представників управління молодіжної політики Миколаївської міської ради та ради з питань молодіжної політики при міському голові.

Обробка та аналіз даних: за результатами проведення фокус-груп відбувалось транскрибування аудіозаписів. Аналіз отриманих даних дозволив виявити повторювані патерни, унікальні погляди та перелічить пріоритети.

Результати проведення фокус-групи 14-17 років.

Коротке резюме обговорення: молоді люди цієї вікової групи перебувають у пошуку власної ідентичності та свого місця в суспільстві. Вони активно цікавляться майбутнім, але відчують невизначеність і тиск через очікування з боку дорослих та суспільства. Головними запитам є простір для самовираження, можливості для творчості та безпечне середовище, де їхній голос буде почутий. Молодь відзначає брак реальних механізмів впливу на рішення, які стосуються їхнього життя, а також нестачу практичних навичок для самореалізації - фінансової грамотності, навичок планування майбутнього, комунікацій.

Попри це, у молоді присутній високий рівень креативності та бажання бути залученими у зміни, особливо у сферах, що безпосередньо їх торкаються - освіта, дозвілля, розвиток громади. Найбільші виклики для них - це відсутність якісної інфраструктури для молоді, обмежений доступ до ресурсів і страх «бути непочутими». Водночас вони відкриті до співпраці з ровесниками, органами влади та громадськими організаціями за умови довіри та поваги до їхньої думки.

Сильні сторони:

- високий рівень креативності, відкритість до нового.
- активне використання цифрових технологій та соціальних мереж.
- гнучкість мислення, швидке навчання та адаптація до змін.
- сильний запит на справедливість і бажання впливати на зміни.
- енергія та мотивація пробувати різні напрямки діяльності.

Слабкі сторони:

- низький рівень практичного досвіду та життєвих компетентностей.
- залежність від думки дорослих і брак самостійності у прийнятті рішень.
- емоційна нестабільність, схильність до радикальних оцінок.
- вузьке коло можливостей у громадах (брак інфраструктури, гуртків, просторів).
- недостатня фінансова грамотність і практичні навички для самореалізації.

Можливості:

- участь у програмах молодіжного розвитку, неформальній освіті, міжнародних обмінах.
- використання цифрових інструментів для навчання, самовираження й громадської активності.
- формування навичок лідерства, критичного мислення та командної роботи.
- розвиток молодіжних просторів, інклюзивних і безпечних середовищ для спілкування.
- партнерство зі школами, громадськими організаціями, молодіжними радами для впливу на рішення.

Загрози:

- ризик емоційної ізоляції та залежності від соцмереж.
- високий рівень відтоку активної молоді з громади у пошуках кращих можливостей.

- вплив деструктивних субкультур та маніпуляцій через інформаційний простір.
- брак довіри до інституцій, що може призвести до пасивності й апатії.

Результати проведення фокус-групи 18-23 років.

Коротке резюме обговорення: молодь цього віку перебуває у перехідному етапі від навчання до дорослого життя, що поєднує пошук професійного шляху з формуванням власної системи цінностей. Для них характерним є прагнення до самостійності, але одночасно - відчуття невизначеності й нестачі підтримки в ухваленні важливих рішень. Ключовими викликами молоді є брак якісних робочих місць, низька поінформованість про можливості розвитку та розрив між здобутою освітою і реальними потребами ринку праці.

Ця вікова група цінує свободу вибору, мобільність, прагне подорожувати та шукати себе за межами громади чи країни, але водночас відчуває потребу в соціальній стабільності та впевненості у завтрашньому дні. Молодь 18-23 років схильна до активізму та волонтерства, однак їхня участь у громадських процесах часто має точковий характер - залежно від інтересів і без гарантії довготривалого залучення.

Важливим є запит на менторську підтримку, практичні навички (фінансова грамотність, підприємництво, комунікації, управління часом) та простори, де вони можуть поєднувати навчання, роботу й неформальне спілкування. Основний страх цієї групи - «застрягнути» у стані невизначеності або вимушено виїхати через відсутність можливостей для розвитку в громаді чи країні.

Сильні сторони:

- високий рівень мобільності та відкритості до нового досвіду;
- схильність до експериментів та навчання через практику;
- інтерес до волонтерства, активізму та міжнародних програм;

- готовність працювати в команді, прагнення соціальної інтеграції;
- широкий доступ до інформації та цифрових технологій.

Слабкі сторони:

- відчуття невизначеності щодо майбутнього;
- розрив між освітою і потребами ринку праці;
- недостатній досвід у прийнятті рішень і відповідальності;
- часто короткотривала залученість у проекти та ініціативи;
- економічна залежність від батьків або сторонньої підтримки.

Можливості:

- стажування, молодіжні обміни, міжнародні освітні та кар'єрні програми;
- активна участь у студентському самоврядуванні, молодіжних радах;
- запуск власних стартапів та підприємницьких ідей;
- доступ до грантових програм і платформ для навчання;
- розвиток «м'яких» навичок, менторські програми.

Загрози:

- високий рівень трудової міграції та відтік талановитої молоді;
- нестача якісних робочих місць у громаді;
- соціальна апатія через відсутність швидких результатів;
- ризик вигорання від надмірної активності без підтримки;
- втрата інтересу до громадської діяльності через недовіру до влади.

Результати проведення фокус-групи 24-28 років.

Коротке резюме обговорення: Молодь цього віку перебуває на етапі переходу до повної дорослості: пошук стабільної роботи, створення сім'ї, побудова власної життєвої траєкторії. Для них характерне прагнення до фінансової незалежності та професійного зростання, однак ключовим викликом залишається нестача якісних можливостей у громадах і відчуття, що «ресурсів не вистачає».

Вони вже мають певний досвід - навчання, роботи, волонтерства чи міграції - тому більш критично ставляться до державних і місцевих інституцій. У цій групі виразно простежується «втома від постійної нестабільності» та потреба у довготривалих перспективах: доступному житлі, якісній медицині, можливостях для професійної кар'єри.

Разом з тим, молодь 24-28 років залишається активною у соціальній та громадській сферах, але обирає більш прагматичні формати участі: проєкти, які приносять користь особисто їм або їхньому колу. Відчувається зростаючий запит на баланс між особистим і професійним життям, менторство та розвиток «м'яких» навичок управління, а також підтримку у виході на новий рівень - відкриття власної справи, кар'єрне просування чи міжнародний досвід.

Основними ризиками для цієї групи є еміграція у пошуках кращих умов, професійне вигорання та відчуття «втраченої молодості» через надмірний тиск відповідальності.

Сильні сторони:

- наявність перших професійних досягнень та досвіду роботи.
- вищий рівень самостійності та відповідальності.
- здатність брати участь у великих проєктах і ініціативах.
- прагнення до стабільності й професійного зростання.
- орієнтація на результат, більш реалістичний погляд на життя.

Слабкі сторони:

- втома від нестабільності, зростаюче розчарування в системі.
- обмежений баланс між роботою, особистим життям і саморозвитком.
- недостатня підтримка у відкритті власної справи чи кар'єрному рості.
- ризик «застрягнути» в рутині та втратити мотивацію.
- потреба у фінансовій стабільності, яка іноді обмежує креативність.

Можливості:

- кар'єрне зростання та розвиток підприємництва.
- менторство молодших поколінь і лідерські ролі.
- участь у програмах підтримки бізнесу, професійних тренінгах.

- побудова власної родини та створення спільнот однодумців.
- доступ до міжнародного досвіду, навчання за кордоном.

Загрози:

- еміграція у пошуках кращих умов життя.
- вигорання через надмірні професійні й особисті навантаження.
- недовіра до державних інституцій, відчуття «немає перспектив».
- ризик маргіналізації активних, якщо їхні ініціативи не підтримуються.

Результати проведення фокус-групи 29-35 років.

Коротке резюме обговорення: Ця вікова група перебуває на етапі максимальної відповідальності - як у професійному, так і в особистому житті. Для більшості характерним є фокус на кар'єрі, забезпеченні сім'ї та стабільності. Молодь 29-35 років уже має досвід роботи, певні професійні досягнення та чіткі уявлення про цінності, але водночас стикається з відчуттям «межі можливостей» у громаді чи країні.

Головними викликами є:

- нестача можливостей для кар'єрного зростання та гідної оплати праці;
- проблема доступного житла й якісних соціальних послуг (медицини, освіти для дітей);
- брак часу та ресурсів для особистого розвитку через навантаження на роботі та в сім'ї.

У громадському житті молодь цього віку бере участь вибірково - переважно тоді, коли це напряму впливає на якість їхнього життя (урбаністика, екологія, розвиток інфраструктури). Вони часто виступають експертами та менторами для молодших поколінь, передаючи власний досвід, однак рідко бачать себе у традиційних «молодіжних просторах».

Для цієї категорії актуальним є запит на довгострокову стабільність, професійне визнання, безпечне середовище для сім'ї та можливості

балансувати між роботою, особистим розвитком і родиною. Основними ризиками є еміграція у пошуках кращих соціально-економічних умов, емоційне вигорання та зниження рівня довіри до державних і місцевих інституцій.

Сильні сторони:

- високий рівень професійної компетентності й досвід.
- здатність приймати стратегічні рішення та брати відповідальність.
- наявність соціальних зв'язків і сформованих цінностей.
- прагнення стабільності й довготривалого розвитку.
- можливість бути менторами та експертами для молодших.

Слабкі сторони:

- перевантаженість роботою та сімейними обов'язками.
- менше часу для громадської чи волонтерської активності.
- ризик втрати гнучкості через фокус на стабільності.
- сумнів у власній спроможності змінити систему.
- схильність до скепсису щодо молодіжних ініціатив.

Можливості:

- лідерство у громаді, бізнесі, професійних спільнотах.
- створення власних компаній чи стартапів.
- виконання ролі наставників і тренерів.
- можливість брати участь у прийнятті управлінських рішень.
- залучення до стратегічних програм розвитку громади і держави.

Загрози:

- професійне та емоційне вигорання.
- відтік за кордон через пошук кращих соціально-економічних умов.
- втрата довіри до державних і місцевих інституцій.
- відчуття «втрачених можливостей» у випадку невдач.